ՄՇԱԿ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

Տարեկան 10 րուբլի. կէս տարվանը ... 6 րուբլի. ... ԱՄԵՆ ՏԵՂ 5 ԿՈՊ.

... Տիֆլիս, редакція „Мшакъ" Сергіевская ул., № 5

Tiflis, Rédaction "Mschak"

Խմբագրատան տելեֆօն № 2—53.

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—3 (բացի կիրակի և տօն օրերից).

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամէն ժամ.

Յայտարարութիւնների համար վճարւում են իւրաքանչիւր տողատեղին 20 կոպեկ.

Տպարանի տելեֆօն № 67.

ՄՇԱԿ
ՔԱՌԱՍՈՒՆԸՄԷԿԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

Հասցէ՝ ТИФЛИСЪ, Редакція „МШАКЪ". TIFLIS, Rédaction du journal „MSHAK".

Յայտարարութիւնների համար պետք վճարել. I երեսի վրա իւրաքանչիւր տողատեղին (պետիտ)—20 կ., IV երեսի վրա—10 կոպ.

Կովկասից դուրս գտնվող անձեր և հիմնարկութիւններ յայտարարութիւններ բացառապէս ընդունվում են՝ Մոսկվայում—Центральная Контора Объявленій Торгов. Дома Л. и Э. Метцль и К°, Мясницкая, д. Сытова, և նրա բաժանմունքներում—Պետերբուրգում՝ Морская, 11, Վարշավայում՝ Маршальковская, 130, Վիլնօյում՝ Большая, 38, Պարիզում՝ 8 Площадь Биржи.

ԱՊԱՌԻԿ ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԿԱՄ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ ՉԷ ԸՆԴՈՒՆՎՈՒՄ

ՅՈՒԼԻՍԻ 1-ԻՑ ՄԻՆՉԵՒ ՏԱՐՎԱՅ ՎԵՐՋԸ 6 ՌՈՒԲ.

Հասցէի փոխելու համար պէտք է ուղարկել նաև հին հասցէն եւ 40 կ. նամականիշ։ ՀԻՆ ՀԱՍՑԷՆ եւ 40 կ. չուղարկողների խնդիրները հասցէի փոխելու վերաբերմամբ ՉԻ ԹՈՂՆՎԻ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ.

ԷԺԱՆ ԾԱԽՎՈՒՄ ԵՆ

Նիկոլայի ցերկի նախկին շինութեան (Գօլովինեան պր.) ամբողջ փայտեղէն և այլ նիւթերը—գերաններ, տախտակ, դռներ, ... դիմել ... (օր.) առ. 484. 3—1

Գ. ԲԱՇԻՆՋԱՂԵԱՆԻ

ՊԱՏԿԵՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

ՓԱԿՎԵԼՈՒ Է

կիրակի, յուլիսի 1-ին, երեկ. ժամը 6-ին։ Բաց է Թիֆլիսի Ժողովարանում առաւօտեան ժամը 10—6-ը երեկոյեան։

(կ.) առ. 465. 2—2

ԿՈՎԿԱՍԵԱՆ

ՀԱՆՔԱՅԻՆ ՋՐԵՐ

Առ. և Ա. Մ. „ՆԱՐԶԱՆ" | Սեղանատան | „ԵՍՍԵՆՏՈՒԿԻ № 20."

Պահանջեցէք ամենուրեք! ԲՈՒԺԻՉ

ԵՍՍԵՆՏՈՒԿԵԱՆ (աղի-ալկալեան) №№ 4, 4 նոր, 6, 17, 18, 18 բիւվ. 2, 19, ԲԱՏԱԼԻՆԵԱՆ (անփոխարինելի լուծողական)։ ՍՄԻՐՆՕՎԵԱՆ-ԵՐԿԱԹԱՅԻՆ (պարունակում է մկնդեղ)։ ԵՍՍԵՆՏՈՒԿԵԱՆ ԼԷՊԵՇԿԱՆԵՐ (վերացնում է տապը)։ ԵՍՍԵՆՏՈՒԿԵԱՆ ԱՂ (փոխարինում է № 17 ջրին)։

ՋՐԵՐԻ ԵՒ ՄԹԵՐՔՆԵՐԻ ՀԱՄԱՐ ԴԻՄԵԼ ՊԵՏԱԿԱՆ ՊԱՀԵՍՏԻՆ—ТИФЛИСЪ, Гановская, д. Гургенова, №№ 8—10. Тел. 898.

Գլխաւոր պահեստը Վարչութեան կից՝ Պեատիգորսկում։ Պրէյս-կուրանտները ձրի։ Դիմել՝ Пятигорскъ, Управленіе водъ.

(կ.) առ. 224. 39—13

Առաջիկայ ուսումնարանական տարում

ՄԱՐ.-ՅՈՎՆԱՆԵԱՆ ՕՐԻՈՐԴԱՑ ԴՊՐՈՑՈՒՄ

Ընդունելութիւն կայ ԱՌԱՋԻՆ, ԵՐԿՐՈՐԴ, ՉՈՐՐՈՐԴ և ՀԻՆԳԵՐՈՐԴ դասարաններում։ Խնդիրները, ծննդեան վկայականների հետ միասին, ընդունվում են մինչև օգոստոսի 20-ը։ Նոր մանողները պարտաւոր են վճարել ուսումնավարձ 10—40 րուբլի, ըստ կարողութեան։

3—1 478. (22, օգ. 5) առ. Տեսուչ՝ ՍՏ. ՄԱԼԽԱՍԵԱՆՑ

Adresse Télégraphique SANITAS

Адресъ телеграммъ САНИТАСЪ Тифлисъ

ԿՈՎԿԱՍԵԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ ԴԵՂԱՏԱՆ ՄԹԵՐՔՆԵՐԻ

ԱՌԵՒՏՐԻ

ԹԻՖԼԻՍ, ԲԱԳՈՒ, ԲԱԹՈՒՄ.

ՃԱՆՃԵՐԻ, ՄԻՋԱՏՆԵՐԻ ԵՒ ՏԻՆԳԻԼԱՅՈՒՏ ՊԱՐԱԶԻՏՆԵՐԻ ԴԷՄ ՄԻՋՈՑ—

Դալմատեան Թարմ սանիտար և պարսկական փոշի, նաֆտալին, բժ. Մալինինի հակամոծակային հեղուկ, Գուտմանի բրինձ և այլն։

481. 1—1

По умѣреннымъ цѣнамъ

Новѣйшихъ изящныхъ рисунковъ

ПОЛНОМѢРНЫЕ

ОБОИ

ФАБР. СКЛАДЪ

МАНГИКІАНА

ПУШКИНСКАЯ № 7.

291. 50—17 (և. կ.)

ՀՈՎԱԿԱՊ ԳՈՐԾՈՒՆԷՈՒԹԵԱՆ ԱՌԱՋԻՆ ՔԱՅԼԵՐԸ

Սրտի մեծ բերկրութեամբ մենք գրիչ ենք վերցնում խօսելու այն գեղեցիկ և հոյակապ գործի մասին, որ տեսնում ենք իրականացած թիւրքահայ շրջաններում Միացեալ Ընկերութեան ձեռներէցութեամբ և անմիջական գործունէութեամբ։

Դա դրական գործ է, շօշափելի, հանրօգուտ, ժողովրդական։

Դա մի խոշոր ձեռնարկութիւն է համակրելի՝ իր հասարակական էութեամբ, բեղմնաւոր՝ ժողովրդի բարգաւաճութեան հեռանկարների համար, արգասաւոր՝ կուլտուրական վերածնութեան ուղիներ հարթելու համար։

«Միացեալը» միայն չորս տարի է, որ վերսկսել է գործել, և ահա մենք տեսնում ենք, որ նա այսօր ունի մօտ 90 դպրոց Փոքր-Ասիայի զանազան վայրերում և մտադիր է տարէ-տարի աւելացնել դրանց թիւը իր միջոցների ընդարձակման համաձայն։

Դա վերականգնած և վերակազմված հին Միացեալ Ընկերութիւնն է, որ փակվեց Համիդի մահաբեր իշխանութեան օրով և որը վերաբացվեց օսմանեան սահմանադրութիւնը հրատարակվելուց յետոյ։

Այո, չորս տարի սրանից առաջ, ամառվայ յուլիս ամսին, Կ. Պօլսի հայութեան մէջ տենչ երևաց նորից վերակենդանացած տեսնել Միացեալ Ընկերութիւնը, որ անցեալում եղել է այնքան արդիւնաւէտ իր կրթախրական գործունէութեամբ։

Եւ վերակազմվեց Ընկերութիւնը 1908 թւին։

«Մշակի» էջերում պրոֆ. Յով. Յակոբեան տուեց Միացեալ Ընկերութեան նկարագիրը, պատմեց նրա անցեալը, թւեց նրա արած գործերը, ողբաց նրա ժամանակաւոր դադարումը և աւետաբեր յոյսերով ներկայացրեց նրա արդի պատրաստակամութիւնը վերածնված գործունէութեան համար։

Յ. Յակոբեանի տւեալով՝ մինչև ներկայ տարվայ ապրիլ ամիսը Միացեալի վերահսկութեան տակ եղած դպրոցների թիւը եղել է 81, որոնց մէջ սովորում են եղել 7257 աշակերտ, որոնցից 5948-ը տղայ և 1309-ը աղջիկ. ուսուցիչների և վարժուհիների թիւը 253։

Դրանք պերճախօս թւեր են, մխիթարական, որոնք ցոյց են տալիս, որ եռանդով և անձնուէր գործունէութեամբ կարելի է իսկապէս մի բեղմնաւոր ծրագիր իրագործել ժողովրդական խաւերում։

Եւ ահա դժոխային աւերածների հեծեծանքներից փոքր ինչ ազատված աշխարհում մենք տեսնում ենք նորածիլ բողբոջներ, որոնք հրաւիրում են մեր ուշադրութիւնը դէպի իրանց պահպանումը և զարգացումը, որպէս զի թմրած և ընդարմացած երկիրը վերստին կենդանանայ և աւերակների վրա կառուցանի նոր կուլտուրական կեանքի շէնքը։

Այն դրական և արդիւնարար գործը, որ նախաձեռնեց և սկսեց մարմնացնել հայ իրականութեան մէջ Միացեալ Ընկերութիւնը, գրաւեց թիւրքահայ հասարակութեան ուշադրութիւնը և համակրութիւնը։ Ընկերութիւնը սկսեց ստանալ օժանդակութիւններ, Ընկերութեան պարահանդէսները տուին մեծ հասոյթներ, մասնաւոր անձեր արին նուիրաբերութիւններ։

Աջակցողների թւում առաջին տեղն է բռնում Եգիպտոսում հիմնված Հայկական Բարեգործ. Ընդհ. Միութիւնը, որը օժանդակում է 21 նախակրթարանների, 1 վարժապետանոցի և 1 արհեստանոց-որբանոցի, հայթայթելով նրանց համար տարեկան 1800 ոսկի և խոստացել է առաջիկայ ուսումնական շրջանից օժանդակել նաև նոր ինն նախակրթարանի։

Կարևոր է և անհրաժեշտ ընդգծել, որ Միացեալ Ընկերութիւնը իր դպրոցներում մտցնում է նոր մանկավարժութեան սկզբունքները, հետևելով Եւրոպայի և Ամերիկայի մշակած կրթական սիստեմներին։

Դպրոցների մէջ մտցված են նաև գործնական ուսմունքներ, որոնք պէտք է ընտելացնեն աշակերտներին այս ու այն արհեստը սովորելու։

Եւ մանաւանդ էական տեղ է տրված գիւղատնտեսական ուսմունքներին, որպէսզի երկրագործ ժողովրդի զաւակներն ընդունակ լինեն ապագայում կատարելութիւններ մտցնել աւանդական այն զբաղմունքի մէջ, որ թիւրքահայ ժողովրդի մէջ դարեր շարունակ մնացել է առանց բարեփոխութիւններ կրելու։

Անշուշտ՝ գիւղատնտեսական կրթութեան բաւարար կազմակերպութիւնը պահանջում է, որ նա դրված լինի ղեկավարական լուրջ վերահսկութեան ներքոյ, և Միացեալ Ընկերութիւնը առաջիկայ տարիներում պէտք է մեծ նեղութիւններ քաշի՝ մինչև բաւարար կերպով լուծէ իր նոր ծրագիրը. և անկասկած՝ այդ գործում պէտք է աջակից լինեն ռուսահայ մեր մանագէտները և Հայ Գիւղատնտեսական և Տնայնագործական Ընկերութիւնը, որը վերջին տարիներում ձեռնարկել է հրահանգչական և կրթական գործունէութեան՝ գիւղատնտեսութեան ասպարէզում։

Վերին աստիճան համակրելի և շահեկան այն գործը, որ նախաձեռնել է և առաջ է տանում Միացեալ Ընկերութիւնը, հրապարակի վրա է դնում հասարակութեան պարտաւորութեան խնդիրը դէպի այդ Ընկերութիւնը։

Գեղեցիկ ժողովրդական գործը արժանի է ամենամեծ խրախուսանքի։

Հասարակութիւնը պարտաւոր է քաջալերել համակրելի Ընկերութեանը իր աջակցութեամբ և օժանդակութիւններով։

Գործը դրական է, արդիւնքը շօշափելի, օգտակարութիւնը անվիճելի։

Ընկերութիւնը գործում է ժողովրդական շրջաններում, գաւառական գիւղական իրականութեան մէջ, տարածում է լոյս, գիտութիւն, արհեստ։

Ահա մի գործ, որին կարելի է աջակցել ապահովաբար, հաւատալով նրա արդիւնարար հետևանքներին։

Եւ պէտք է աջակցել։

Ա. Քալանթար

ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻ ՕԾՈՒՄԸ

Այսօր, յուլիսի 1-ին, Էջմիածնի Մայր Տաճարում տեղի կունենայ Գէորգ V Նորընտիր Կաթողիկոսի օծումը։

Հայաբնակ զանազան տեղերից գնացել են Էջմիածին պատգամաւորութիւններ և մասնաւոր ուխտաւորներ։

Ռուսաց կառավարութեան կողմից օծմանը ներկայ կը լինի Փոխարքայի խորհրդի աւագ անդամ Մ. Հակկէլ։

Վեհափառ կաթողիկոսը նշանակել է օծման հանդէսը առանց յետաձգելու իր վերադարձից յետոյ, որպէսզի այնուհետև արագ ընթացք տայ այն բոլոր գործերին, որոնք անմիջապէս կախված են Կաթողիկոսի իրաւասութիւնից։

ԿԱՅՍՐԻ ՃԱՆԱՊԱՐՀՈՐԴՈՒԹԻՒՆԸ

(Պետերբուրգի Հեռ. Գործ.)

29 յունիսի

Րէվէլ.—«Շտանդարտ» զբօսանաւով բարեհաճեց ժամանել Թագաւոր Կայսրը Գահաժառանգի և Մեծ Իշխանուհիների հետ։ Նաւահանգստում Նորին Մեծութեանը դիմաւորեց ծովային մինիստրը։

Ընդունելով յայտագիրը՝ Կայսրը Գահաժառանգի հետ միասին, ուղեկցութեամբ պալատի և ծովային մինիստրների և ֆլիգել-ադ. Նիլօվի, բարեհաճեց անցնել պատւաւոր պահակախմբի առաջից և յետոյ մօտեցաւ պաշտօնական անձանց։ Նորին Մեծութեանը ներկայացրին նաւահանգիստը կառուցանողին և նրա օգնականներին։

Պաւիլիօնից դուրս գալու ժամանակ Կայսրին դիմաւորեց արքեպիսկոպոս Իօաննը, որ ողջունեց Թագաւորին հակիրճ ճառով։

Այնուհետև Կայսրը Գահաժառանգի հետ իջաւ ներքև և բարեհաճեց մաղթանքի ժամանակ դնել առաջին քարը։ Քարեր դրին նաև Գահաժառանգը, Մեծ Իշխանուհիները, ծովային մինիստրը և մնացած պաշտօնական անձինք։ Հիմնադրութեան րոպէին պարպվեց 21 թնդանօթ։

Կայսրին արևշատութիւն յայտնելուց յետոյ կատարվեց «յաւերժ յիշատակ» Պետրոս Մեծ Կայսրին, որի ժամանակ Կայսրը և բոլոր ներկայ եղողները չոքեցին։

Մաղթանքից յետոյ Կայսրին ներկայացան հիմնադրութեանը ներկայ եղած Դումայի անդամներ Խվօշչինսկին, բարօն Շիլլինգ և գեներալ շտաբի գընդապետ Սօլովցով։

Ստանալով արքեպիսկոպոսի օրհնութիւնը, Կայսրը Գահաժառանգի և Օգոստափառ Ընտանիքի հետ ծովային մինիստրի ուղեկցութեամբ «ուռաների» բացագանչութիւններով մեկնեց ժ. 11 ու 45 րոպէին «Շտանդարտ», ուր ծովային մինիստրը բաղդաւորվեց Կայսրուհուն ծաղկեփունջ ներկայացնել։

Ժամը 1-ին «Շտանդարտ» զբօսանաւը ռազմանաւերի ուղեկցութեամբ խարիսխը վերցրեց։ Եղանակը նպաստեց հանդիսին, որ շատ լաւ տպաւորութիւն թողեց բոլոր ներկայ գտնվողների վրա։

Կայսրը էստլանդական նահանգապետին շնորհեց 1-ին կարգի Ստանիսլաւի շքանշան։

ՎԵՐՋԻՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

(Պետերբուրգի Հեռ. Գործ.)

29 յունիսի

Պարիզ.—Գեներալ Ժիլինսկիի և իշխան Լիվէնի Պարիզում գտնվելու առիթով «Թանը» ողջունում է Ֆրանսիայի և Ռուսաստանի միացեալ աշխատանքը զինուորական հարցերում, գտնելով որ այդ կը նպաստէ եւրոպական հաւասարակշռութեանը և խաղաղութեան գործին։

—

Բրիւսէլ.—Պատգամաւորների պալատ։ Կառավարական կուսակցութեան ընտրողական տակտիկայի քննութեան ժամանակ տեղի ունեցան աղմկալի տեսարաններ։ Կղերական Բրիֆօյին մեղադրում էին նրանում, որ իբր նա յայտնել է, թէ եթէ ոչ բոլոր հակակղերականները սրիկաներ են, գոնէ բոլոր սրիկաները հակակղերականներ են։ ... առիթով լիբէրալ Դէրվօն սեկունդանտներ ուղարկեց Բրիֆօյի մօտ։

—

Մասսօվա.—Արժանահաւատ աղբիւրներից բղխող տեղեկութիւնների համաձայն՝ շէյխ Իդրիսի գործունէութիւնը թիւրքերի դէմ արագօրէն տարածվում է։ Գաբի մօտերը թիւրքերը ջարդվել են։ Թիւրքաց զօրաբանակը վերադառնում է Հօդէյդա։

ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻ ՇՈՒՐՋԸ

(Պետերբուրգի Հեռ. Գործ.)

29 յունիսի

Թէհրան.—200 ձիաւորով եկաւ Սարդար-Աշջան՝ բախտիար խոշոր խաներից մինը։

—

Թաւրիզ.—Արդաբիլից հաղորդում են, որ երէկ ռուսաց զօրամասը Կուլեար գիւղի մօտ թնդանօթի կրակ բացեց հեծեալ շահսէվանների վրա, որոնք երևացին լեռներից։ Շահսէվանները սկսեցին հեռանալ և անյայտացան մթութեան մէջ։ Մեր կողմից սպանվեց մի ձի, թեթև վիրաւորվեց կօզակներից մինը։ Շահսէվաններից սպանվեցին խօջաբէգլուցի Ալիգօշատ-բէկը և տասը մարդ։ Այսօր զօրամասը մօտենում է Ղարասուին՝ ջուր վերցնելու համար։

Ահարից հաղորդում են, որ շահսէվանները փակել են Ահարի և Մէշկինի բոլոր ճանապարհները։

Կողոպուտները սաստկանում են։

Ահարից տեղեկացնում են. «Ռուսաց զօրամասի հրամանատարը յայտնեց ժողովված խաներին, որ նա ուղարկված է շահսէվաններին պատժելու համար, որոնք յանդգնաբար յարձակվեցին ռուսաց զօրամասի վրա Արդաբիլի մօտերը, որոնք սպանեցին մի օֆիցէրի և մի քանի զինւորի։ Խաղաղ ազգաբնակութիւնը կարող է միալ հանգիստ»։

ՎՈՍՓՈՐԻ ԱՓԵՐԷՆ

Կ. Պօլիս, 22 յունիս

Րումիլիի մէջ տիրող տագնապը ամեն ժամանակէ աւելի ծանր է ու սպառնալից։

Ալբանական ապստամբութիւնը օրէ օր կընդարձակուի, Մօնաստիրի մէջ ծագում առած զինուորական ապստամբութիւնը դեռ կը շարունակէ, բուլգարական չէտաներ կը գործեն, և Արշիպեղագոսի կղզիներուն յոյները իրենց կղզիներուն ինքնօրինութեան կաշխատին։

Այս առաւօտեան թերթերը կը ծանուցանեն, թէ Իսահ Բօլատինի տասներեք ժամ տեող կռիւ մը մղած է օսմանեան կանոնաւոր բանակին դէմ... որ գերմանական սպաներու ձեռքով մարզուած է (??)։

Այս երկու տողի մէջ ամփոփուած լուրը՝ կատարեալ պատկերացումն է կացութեան։

Ալբանացի ապստամբները կերևայ թէ բաւական հսկայ ոյժ մը կրցած են համախմբել և այնքան ոյժ ունին, որ կրնան կանոնաւոր բանակին դէմ ճակատիլ... տասներեք ժամ անընդհատ։

Գալով զինուորական ապստամբութեան՝ անիկա մէկ յայտարար նշանն է բանակին երկպառակութեան, քանի որ ապստամբ բանակը իր պահանջներով—խորհրդարանին լուծումը, դահլիճին փոփոխութիւնը և այլն—

ինքնին կուգայ հաստատել, թէ անիկա զօրավիգ ըլլալու կոչուած է Իթիլաֆին, ինչպէս երբեմն բանակը Իթթիհադին զօրավիգը եղած էր և անոր օժանդակը:

Հիմա երկու կուսակցութիւնները բանակին մէջ կը պայքարին իրարու հետ, և անիկա ինքնին շատ պարզ է, թէ սպառնալից մթնոլորտ մը կը ստեղծէ պետութեան մէկ ծայրէն միւսը:

Բանակէն ծնունդ առած յեղափոխութիւն մը, վիժած մը, անբնական արդիւնք մըն էր, որ չէր կրնար բնական պայմաններու մէջ ապրիլ:

Բանակը՝ կարգապահութեան տարրը, երկրին անկուսակցական կազմակերպութիւնը պէտք էր մնար:

Քեամիլ փաշա՝ բանակին իր ոյժերը կուսակցութեան մը ի սպաս դնելն օր մը անոր երկպառակելուն յայտնի նշանը ըլլալը ամենէն առաջ կռահեց... և քաջութիւնը ունեցաւ յայտարարելու... հրապարակաւ:

Մարտ 31-ի ըէակցիօներական շարժումէն քանի մը շաբաթ առաջ իր հրատարակած մէկ բացատրագիրը, որով հանրութեան կը տեղեկացնէր այն պատճառները, որոնք զինքը պարտաւորած էին «Որսորդ զօրաց» վաշտը Թեսալիա ղրկելու և ծովային ու պատերազմական մինիստրները փոխելու, այս յայտնի ճշմարտութեանց վրայ հաստատուած էր և ըսած էր, թէ կոմիտէին ազդեցութենէն ազատելու համար բանակն ինքն ստիպուած էր պատերազմական մինիստր կարգելու ազատական մէկը, Նազըմ փաշան, որ սակայն իթթիհադական չէր:

Բանակին մէջ կուսակցութեանց պրօպագանդին հետևանքով՝ կարգապահութեան խանգարումը անխուսափելի և ասոր կործանարար ըլլալը կը պնդէր:

Այն ատեն չհասկցուեցաւ մեծ-մարդուն դատաստանը ու հեռատեսութիւնը:

Քանի մը շաբաթ յետոյ կէտ առ կէտ ապացուցուեցաւ, ինչ որ Քեամիլ փաշա կը գուշակէր: Մարտ 31-ի զինուորական ապստամբութիւնը հաստատեց, թէ Իթթիհադին ի նպաստ պրօպագանդը ունեցած էր իր հակազդեցութիւնը և բանակին մէջ Իթթիհադին բարեկամներուն հետ Իթթիհադին թշնամիներ ալ կային:

Եւ այս էր հոգեբանական վերլուծումը Մարտ 31-ի դէպքին, այլ ոչ թէ Համիդէն սարքուած էր, ինչպէս Իթթիհադը կուզէր հաւատացնել իր դիրքը ամրացնելու համար:

Վերջերս՝ մօտաւորապէս ամիս մը կամ ամիսուկէս առաջ՝ եւրոպացի թղթակցի մը նոյն պետական անձնաւորութիւնը ըսած էր, թէ բանակին ապստամբութիւնը անխուսափելի է: Այս գուշակութիւնն ալ կէտ առ կէտ հաստատուեցաւ, այս անգամ Մօնաստիրի զինուորական ըմբոստութեամբ, որուն ծանրակշիռ հետևանքները կերևայ թէ պատերազմական մինիստր և Իթթիհադին կառավարական-երկրպագու Մահմուդ Շէվքէթ փաշան ևս համոզած են, թէ բանակին պատկանողները պէտք չէ որ զբաղին քաղաքականութեամբ:

Անոր համար Մահմուդ Շէվքէթ փաշա ստիպողաբար խորհրդարանին ներկայացուց կարճ օրինագիծ մը, որ քաղաքական կուսակցութեանց յարող սպաներու և զինուորներու պատիժներ կը սահմանէր:

Հակառակ անոր, որ խորհրդարանը իր նիստերը դադրեցուցած էր հինգշաբթի օրը, յաջորդ երեքշաբթի օրը գումարելու որոշումով, մէբուսները շաբաթ օր անմիջապէս արտասովոր ու բացառիկ նիստի հրաւիրուեցան:

Այդ նիստին մէջ Մահմուդ Շէվքէթ փաշա իր խօսքերով հաստատեց, թէ արդարև երկիրը կը գտնուէր տագնապի մը մէջ, թէ Մօնաստիրի մէջ ապստամբութիւն մը գոյութիւն ունէր:

Մահմուդ Շէվքէթ փաշա այս տեսակ օրէնքի մը պէտքը իբր թէ շատոնց զգացած էր, սակայն առիթ մը կը սպասէր զայն առաջարկելու համար:

Աւելորդ է ըսել, թէ խորհրդարանը առանց վարանման քուէարկեց այս օրէնքը ...հակառակ միայն ընդդիմադիր Ալի Գալիբ բէյի շատ նշանակելի խօսքերուն, որոնցմով շատ վճռականապէս, շատ կտրուկ կերպով մատնանիշ կընէր, թէ «այս օրէնքն այն օրը կառաջարկուէր, երբ բանակը այլ ևս կը դադրէր Իթթիհադին ծառայելէ կոյր [illegible]»:

Իր խօսքերը տեղի տուին բուռն բողոքներու և գրեթէ ընդհ. արգիլուեցաւ խօսելէ:

Ալի Գալիբ-բէյ, որ զինուորական մըն է և Էնվէրի ու Նիազիի գործակիցներէն մէկը, արդէն սակայն կարևորն ըսած էր, և ասիկա բաւական էր:

Կառավարութիւնը, ըմբոստներու դէմ օրէնսդրական այս կարգադրութենէն զատ, նաև ձեռք առաւ խորագիտական միջոցներ, և կըսուի թէ ապստամբներուն հետ չզգացող, սակայն անոնց դէմ զէնք քաշելու չհամաձայնող Բուամիկի համախոհուած զօրքը կրցաւ երկպառակել և համոզել, որ զարնեն իրենց համարին զէնքը ընկերները:

Այս պառակտումը ձեռք բերելէ յետոյ, կառավարութիւնը ազդուօրէն գործել սկսաւ:

Նոյն իսկ գիշեում յայտնողներուն նեբում չըլլար և կնաի թէ որոշուած է անխնայ ու առանց վարանման բոլորովին կոտորել ու բնաջինջ ընել ըմբոստները՝ սարսափ պատճառելու համար բոլոր երկրին մէջ... յօրինակ այլոց:

Այս վայրագ ու խոստաբեր պաշտօնը յանձնուեցաւ Ջավիդ փաշայի, որ սոմ. խորհրդարանին մէջ ալբանացի մէբուսներէն անցեալ տարի արժանացած էր Ջանավար (գազան) տիտղոսին, իր Ալբանիոյ մէջ գործադրած վայրագ խիստ և կտրող թափող միջոցներուն համար:

Այս խստութիւնները սակայն բնաւ չեն կրնար փրկել այս երկիրը, որ դէպի անդունդ կը գլորէ: Կրնայ Ալբանիոյ այս երրորդ ապստամբութիւնը ընկճուիլ ու զսպուելու կրնայ Մօնաստիրի զինուորական շարժումը նուաճուիլ, սակայն ապառնաբար վաղը ուրիշ տեղ մը դարձեալ պիտի պայթին նոր ալբանական ապստամբութիւններ և նոր ըմբոստութիւններ, զորս նուաճելու համար օր մը թերևս կարօտ ըլլանք միջազգային բանակներու օժանդակութեան...

Մօնաստիրի զինուորական շարժման վրայ բովանդակ ճշմարտութիւնը դժբաղդաբար կարելի չէ հասկնալ, վասն զի շատ մը բաներ կը պահուին հասարակութենէն:

Ըմբոստները սուլթանը գահընկէց յայտարարած և գահաժառանգ Եուսուֆ Իզզէդինը կայսր հռչակած և անոր հաւատարմութեան երդուընցած են (բէյաթ): Այս երկրորդութիւնը գրուած էր Մօնաստիր հրատարակուող իթթիհադական զինուորականներէ խմբագրուած «Միլան» թերթին մէջ, որուն այդ լուրը տուող թիւը մինչև 5 ղրուշի (1 փրանկի) ծախուեցաւ:

Որչափ կրցանք տեղեկանալ այս շարժման մանրամասնութեանց, մասնաւոր աղբիւրներու վրայ հիմնուած, ըմբոստութեան բուն շարժառիթը իթթիհադական սպաներու առանց սովորական դասակարգութեան և ընդունուած սովորութեանց յանկարծական առաջացումն է և ոչ իթթիհադականներու եղած զրկանքները:

Ասոնք ինչ որ ուղղամտութեամբ չեն կրցած ձեռք բերել, հիմա խոտոր ճամբով և դէն ի ձեռին կուզեն ձեռք բերել:

Հետևաբար կուսակցական վէճի ու կողմնակալութեան արդիւնքն էր այս ապստամբութիւնը, որ պիտի նուաճուի... Սակայն շարժումը պիտի մնայ և պիտի շարունակուի ու դարձեալ պիտի պայթի:

Մահմուդ Շէվքէթ փաշայի ներկայացուցած օրինագիծը, սակայն, տեսակ մը հակահարուած ունեցաւ:

Զինուորականները քաղաքական կուսակցութեանց մասնակցելէ արգիլող օրինագիծը քաջալերեց ուրիշներն, որ անոնք ալ ներկայացնեն տարբեր օրինագիծներ, որոնցմով կուզէին տարբեր դասակարգերու ալ այդպիսի արգելքներ դնել:

Բէշիդ Աքիֆ փաշա, երբեմն ներքին գործոց մինիստր և Սերասքերիոյ կուսակալ, ալբանացի ուղղամիտ պետական մարդ մը, ծերակոյտին ներկայացուց օրինագիծ մը, որով կարգիլուէր պետական քաղաքային պաշտօնէութեանց նաև կուսակցութեանց անդամակցութիւնը:

Ծերակոյտը այս առաջարկը ընդունեց, սակայն կը վարանէր հիմակուընէ հաւատալ, թէ մէբուսներն ալ պիտի ընդունին այս տեսակ առաջարկ մը, որ մեծապէս պիտի վնասէր կոմիտէին ու ուրիշներուն հասոյթներուն: Վասնզի Իթթիհադը տարգին զբաղ կը քաշէ պաշտօնեաներէն՝ անոնց առաջացման համար, առնելով մեծաքանակ կաշառք, անոնց ամսականին հարիւրին երկուքը և այլն:

Դարձեալ զանոնք կը ծառայեցնէ իր նպատակներուն և անոնց վրայ կազդէ յայտնապէս:

Այս տեսակ հասոյթէ մը Իթթիհադը բնական է թէ շատ շուտով չպիտի հրաժարի:

Դարձեալ ծերակուտական Փուադ փաշա, հանգուցեալ զինուորականը և Իթիլաֆի նախագահը, ներկայացուց առաջարկ մը, որով կը պահանջէր ծերակուտականներուն ամեն կուսակցութենէ հեռու մնալը՝ սա պաշտօնաւարութեամբ, թէ անոնք ընտրուելով չէ որ այդ պաշտօնին կոչուած էին, այլ անուանուած կայսեր կողմէ, խորհրդարանին վրայ հակակշիռ մը ի գործ դնելու համար: Այս առաջարկն ալ նկատի առնել որոշուեցաւ:

Այս երկու օրէնքները եթէ ընդունուին, հակայ փոփոխութեանց ականատես պիտի ըլլանք և գէթ Մօնաստիրի ըմբոստութիւնը իր բարոյական նշանակութիւնը ունեցած պիտի ըլլայ անպատասխանատու մարդոց ազդեցութենէն:

Սակայն որքան ատեն որ կառավարութիւնը չյաջողի խեղդել ծագած խռովութիւնները, մթնոլորտը չի կրնար պարզուած համարուիլ:

Գաղափար մը տալու համար Կ. Պոլսոյ ժողովրդեան հոգեբանական վիճակին և տիրող սարսափի տպաւորութեան վրայ՝ կը բաւէ պատմել դէպք մը, որ դեռ երէկ պատահեցաւ, օր ցերեկով՝ մայրաքաղաքին ամենէն բազմամարդ ու բանուկ հրապարակին՝ Ղալաթիոյ մէջ:

Երէկ կէսօրին մէջջոնները նոր գնուեցուած մօտօրի մը (ելէքտրական ոյժ առաջ բերելու համար գնուեցած նորաշէն քանի մը մէք) փորձերը կատարուած պահուն մի քանի յաջորդական ուժգին պայթումի ձայներ կը լսուին: Այդքան «Թելի վրայ կեցած ժողովուրդը» (Թիւրքական բացատրութիւն) այս պայթումները ռումբային պայթումներէ կամ իտալական նաւատորմին Կ. Պոլսոյ ջուրերը առաջանալու նշան համարելով կը մատնուի խուճապի մը: Բոլոր ժողովուրդը հայհոյելով վաճառատուններ փակելով կապաստանի եւրոպական հաստատութիւնները և դրամատուններ: Բոլոր խաներու և բանքաներու դուռները փակուած են, սարսափահար անհայծն ժողովուրդ ներս ընդունելէ յետոյ:

Եւ ասիկա մայրաքաղաքին մէջ: Ահա ժողովուրդ մը, որ վստահութիւն չունի կառավարութեան վրայ և կը սոսկայ անկէ՝ իբր եղեռնագործներու գործակից:

Ասանկ կառավարութիւն մը ապրելու արժանի է արդեօք: Շաւալ

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՑՕԳՈՒՏ «ՄՇԱԿԻ» ՖՕՆԴԻ

Ցուցակ Ղազվինի նուիրատուների

Ա. Տէր-Յակոբեան 20 ր., Ս. Վարդանեան, Մ. Ղարիբեան, Եղբ. Թումանեան, Եղբ. Աֆթանդիլեան, Եղբ. Բարխուդարեան 10-ական րուբլի, «Արարատ» ընկ., Յ. Բարխուդարեան 5-ական րուբլի: Գումարն է 80 ր., որից փոխադրութեան ծախք է եղել 80 կ., մնում է 79 ր. 20 կ.:

Ցուցակ Եւպատորիայի նուիրատուների

Գ. Նախշունեան 5 ր., Գ. Բախչեան, Հ. Ա. Պետանեան, Պ. Սեֆերեան 3-ական րուբլի, Յ. Պօղաճեան 2 ր., Պ. Թումանեան, Ս. Պետանեան, Կ. Բէշգտակեան, Մ. Սեմերճեան 1-ական րուբլի: Գումարն է 20 րուբ.:

Ցուցակ Զաքաթալայի նուիրատուների

Բ. Միրզոյեան 5 ր., Դ. Աղաջանեան, Աստ. Բէկ-Յովսէփեան 3-ական րուբլի, Ի. Աւագեան, Ն. Սահակեան, Մ. Անանեան 2-ական րուբլի, Ստ. Շահրամանեան, Անդ. Նիկողոսեան, Լ. Մուրադեան, Մ. Տէր-Զաքարեան, Ս. Խաչատեան, Դ. Դաւթեան, Վ. Գրիգորեան, Մ. Յակոբջանեան, Ստ. Օհանջանեան, Ստ. Տէր-Միքայէլեան, Ալ. Օհանեան, Ի. Սարգսեան, Հ. Աթայեան, Մ. Ծատուրեան 1-ական րուբլի: Գումարը 31 ր.:

ՓՈՔՐԻԿ ՆԿԱՏՈՂՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Վերջացաւ Պետական երրորդ Դումայի ժամանակաշրջանը և այդպիսին արդէն բոլորովին արձակված է իր պաշտօնից:

Այժմ ամբողջ Ռուսաստանը պատրաստվում է չորրորդ Դումայի համար նոր անդամներ ընտրելու, 4 տարի ժամանակով:

Բաւական է աչքից անցնել մայրաքաղաքների առաջին պատահած թերթը, զգալու համար որ եռում է Ռուսաստանում կեանքը. զգում ես, որ մարդիկ ապրում են, գործում, կռւում և եռանդուն կերպով սկսել են ագիտացիան:

Ամեն կուսակցութիւն շարել է իր ոյժերը, ուժգին կերպով կռիւ մղելու, ընտրութիւններում յաղթանակելու համար: Թերթերում երևում են գալիս շարան-շարան, մէկը միւսից փառաւոր անուններ, խմբահայտ Ռուսաստանի ազատագրութեան համար մղված կռւում. և ամեն մէկը կամ հաշիւ է տալիս հասարակութեան այս անցած 5-ամեակի գործունէութեան համար, կամ իրանց ծրագիրները պարզում, բացատրում պայքարի գործունէութեան վերաբերմամբ:

Մայրաքաղաքի թերթերի և կուսակցութիւնների եռուն գործունէութեան, կատաղի նախաւոր պատկերն ենք տեսնում մեզանում. մի ի՞նչ սառը անտարբերութիւն...

Կարծես մեզ չը լինեն վերաբերվելիս Պետական Դումայի մշակած օրինագծերը, աշխատանքները:

Անդրկովկասեան ներկայացուցչութիւնը կատարելապէս փոխվեց 1907 թ. յունիսի 5-ի կանոնների հիման վրա և առանձնապէս մենք հայերս ներկայանում ենք Դումայում մի հատիկ պատգամաւորով է դիմաց ընտրված Յ. Սաղաթելեանի:

Մեր նպատակը չէ քննադատել Յ. Սաղաթելեանի գործունէութիւնը Դումայում, սակայն մենք իրաւունք ունենք պահանջելու նրանից, որ նա մեզ՝ ընտրողներիս հաշիւ տայ, թէ ինչ է կատարել այս 4 տարուայ ընթացքում Պետական Դումայում ընդհանրապէս Ռուսաստանի համար, իսկ մասնաւորապէս Անդրկովկասի համար և յատկապէս հայերիս համար, և եթէ մի բան կատարվել է, նա ինչպէս է պաշտպանել մեր՝ հայերիս շահերը:

Ընդհանրապէս հայ հասարակութիւնը քիչ տեղեկութիւն ունի համառուսական կեանքից մենք չենք ասում ինտելիգենցիայի մասին, որ մանրամասն տեղեկութիւններ ստանում է անմիջապէս մայրաքաղաքի թերթերից, այլ խնդիրը մասսայի մասին է: Մեր թերթերը՝ գուցէ և արդարացի պատճառով՝ չեն կարողանում աւելի մեծ չափերով իրանց էջերը յատկացնել զանազան խնդիրների, որոնք ծծվում և անցնում էին Դումայի քննութեան բովով, սակայն այժմ, ընտրութիւնների նախօրեակին, գտնում ենք, որ Յովհ. Սաղաթելեանի պարտքն է հայ հասարակութեան մանրամասն ծանօթացնելու Դումայի գործունէութեան գլխաւոր կէտերի հետ, բացատրելով նաև կուլիսներում անցած-դարձածների հետ, որոնք մեծ նշանակութիւն են ունեցել այս կամ այն օրինագիծը ընդունելու և կամ տապալելու հարցում:

Չը մոռանանք այստեղ յիշատակել, որ Յ. Սաղաթելեանը ներկայանում է իբրև ներկայացուցիչ ամբողջ Անդրկովկասի հայ ազգաբնակութեան, ուստի նա իր հաշուետուութիւնը պիտի կատարի ամբողջ հայ հասարակութեան առաջ:

Հետաքրքրական էր նաև բացատրութիւն ստանալ լրագրներում պտըտող էջմիածնապատկան հողերի վերաբերմամբ նկատումներին օրէնսդրական բարձր ատեաններում. արդեօք ինչ դիտաւորութիւններ կան և ինչ պէտք է անել մեր շահերը պաշտպանելու համար: Շիրին

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԿՈՒԼՏՈՒՐԱՅԻ ՎԻՃԱԿԸ ԵՒ ՆՐԱ ԳՈՅՈՒԹԵԱՆ ՀԱՐՑԸ *)

(Սօցիօլօգիական էտիւդ)

IV

Այսպէս, մենք որոշ գաղափար կազմեցինք այս վերջին բաժնի պարզաբանումներից, թէ ինչ օրգանական յարաբերութեան մէջ է գտնվում հայկական (կամ առհասարակ հպատակ ազգի) բուրժուազիան ռուսական (կամ առհասարակ տիրող ազգի) պետական-քաղաքացիական կեանքի հետ: Եւ այդ կէտի լուսաբանութիւնը բաւարար պատասխան տուեց մեր այն հիմնական հարցին, թէ ինչու հայ բուրժուազիան անտարբեր ու անփոյթ է դէպի իր ազգային իրականութիւնը, չէ ապրում նրա կեանքով:

Իրաւացի են արդեօք այդ անտարբերութիւնը դատափետող մեր ազգային լիբերալ ու դեմօկրատ ինտելիգենտները իրանց առարկութիւնների մէջ:

Ամենևին ոչ, եթէ մենք երևոյթը ըմբռնենք առարկայօրէն ու վերլուծաբար, և ոչ բարոյական ակնոցներով ու մակերևութօրէն:

Մանր ու հպատակ ազգերի պատմական ճակատագիրն է՝ ամեն մի կուլտուր-հասարակական հաստատութեան հիմքը դնել կարեկցութեան ու բարեգործութեան հողի վրայ: Մեր մէջ ամեն մի հանրօգուտ ձեռնարկութիւն սկսվում է հանգանակութիւն-

*) Տես «Մշակ» № 141.

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ԳԻՇԵՐՎԱՅ ՄԹՆՈՒՄ

(Խրիստիա Աղակէյ *)

I

Նա երկար կանգնած էր պատուհանի առաջ, հայեացքը մայր մտնող արևի վերջին ճաճանչներին յառած... Իսկ վարում աղմըկում էր հսկայ քաղաքը: Մարդիկ այս ու այն կողմ էին վազվզում, կառապանները բղաւում՝ «զգուշացի՛ր», գործակատարները յետ կանչում մուշտարիներին... Այնտեղ՝ ցածում եռում էր կեանքը, աշխատանքը, իսկ այստեղ... Նա շուռ եկաւ ու նստեց բազկաթոռի վրա: Եւ սենեակում այնպէս լուռ էր, այնպիսի սրտմաշուկ լռութիւն... Ամեն ինչ լուռ էր: Իսկ նա, նա լսում էր այդ հոգեմաշ լռութիւնը, այդ օրհասական խաղաղութիւնը:

Յանկարծ՝ ոտնեղինչ-որ յախուռն կերպով ժողովվեցին յիշողութիւնները: Այդ երբեմն թմրեցնող, հանգստացնող, բայց աւելի տանջալի, սիրտ կրծող անցեալի, անդարձ գնացած օրերի պատկերները... Եւ նրա աչքերի առաջ կանգնեց աւելի պարզ, սիրելի և այնպէս անմեղօրէն հրապուրող պատկերները մանկութեան... Նա ամբողջապէս տարվեց յիշողութիւններով, սկսեց նորից ապրել այն ամենը: Նրա աչքերը լայնացան, և դէմքն ընդունեց ինչ-որ ուրախութեան արտայայտութիւն:

Ահա գիմնազիան... ընկերուհիները... փոքրիկ կավալեր-գիմնազիստները գնում են իրանց տունը: Ահա իրանց տունը... մայրը, քոյրը...

Դուռը ծեծեցին: Բայց նա չէ լսում, նա տեսնում է միայն մօրը, քրոջը... Սուրճը սեղանի վրա է... Սենեակ մտաւ մի երիտասարդ մարդ, բարձր հասակով, խնամքով ածիլված և նոյնպէս անբասիր հագնված:

— Բարև Լիպօչկա,—ասաց նա մօտենալով նրան:

— ...

— Ի՞նչ է պատահել, ինչի մասին էիր մտածում, Լիպօչկա:

Նա միայն հառաչեց: Նա մօտեցաւ նրան, համբուրեց ձեռքը և թոյլ գրկեց:

— Դէհ, ասա ինձ, ասա, ի՞նչն է յուզում քեզ, աղջիկս: Ինչի մասին էիր մտածում. գուցէ ինչ-որ փորձանք է պատահել, հա:

Նա նայեց նրան, բայց ոչինչ չասաց:

Երկուսով էլ լուռ էին, և ոչ ոք նրանցից չէր համարձակվում խանգարել իշխող լռութիւնը: Եւ երկուսն էլ այնպէս տխուր էին, այնպէս դատարկ էր կրծքների տակ: Այնպէս չնչին, տրորված, ալլանդակ էին թւում իրանք իրանց...

— Լիպօչկա, գիտես ի՞նչ,—յանկարծ ասաց նա,—եկ ծիծաղենք, հէնց այնպէս, ծիծաղենք բարձր, քրքջանք որքան կարող ենք, անմտօրէն հռհռանք, ծիծաղենք կատաղի, մինչև ուշաթափութիւն... Թէ չէ՞ ես էլ չեմ հասկանում՝ ինչ է պատահել ինձ, քեզ... Լիպօչկա, լինենք քոյր ու եղբայր. չէ՞ որ ես էլ անբաղդ եմ ու այստեղ ոչինչ չունեմ: Ամբողջ դատարկ է չորս կողմում, դատարկ է և կրծքում, դատարկ, դատարկ... Եւ գիտէ՞ք ինչ է նշանակում դատարկ... Այդ նշանակում է ոչի՛նչ, այդ նշանակում է միայն կեղևը առանց [illegible] ու դեղնուցի. դէհ, գնահատեցէ՛ք ձուն: Բայց ձու է նա. իսկ մարդ եմ ես, եթէ այստեղ՝ կրծքումս դատարկ է...

Նորից լռութիւն... Ու երկար, երկար լռութիւն... Նա բարձրացաւ, մօտեցաւ պատուհանին և բաց անելով սկսեց ծծել երեկոյեան թարմ օդը, յետոյ դարձաւ նրան.

— Սաշա, նուագեցէք մի տխուր, անպայման տխուր երգ. և երգեցէք. դուք, ես լսել եմ, լաւ ձայն ունէք:

— Դէհ,—ասաց նա՝ նստելով նրա մօտ բազմոցի վրա:

Հնչեց առաջին ակկորդը...

Չեմ մոռանայ ես գիշերն այն մութ...

Նա երգում էր: Նա երգում էր, նուագելով գիտարի վրա: Նրա մեղմ, թաւշեայ ձայնը այնպէս փաղաքշում էր լռութիւնը, ներգործում լարված նեարդերի վրա... Ա՜խ, նա այնպէս գեղեցիկ էր երգում անցեալ, անդարձ անցած պատանեկութեան մասին, խորտակված, ալլանդակված կեանքի, սուրբ, բայց անարգված սիրոյ, փշրված երջանկութեան մասին...

Այնպէս մեղմ, այնպէս քնքոյշ երգում էր նա, հանգստացնելով նրա տառապած հոգին... Ա՜խ, նա եղբայր էր, սուրբ սիրով սիրող եղբայր...

Եւ արցունքները, յորդ արցունքներն էին գլորվում նրա այտերով, այրելով խիտ արտեւանունքները:

— Այո՛. այո՛, կեանքը բզկտված է, խորտակված. դու ճիշդ ես երգում. երգի՛ր, երգիր: Թող ազատ արտասւեմ իմ անարգ, ալլանդակ կեանքի վրա...

— Սաշա, սիրելիս, ասա, մայրի՛կ, քոյրիկ...

Եւ նա ընկաւ նրա կրծքին...

— Ոչինչ, Լիպօչկա, ոչինչ, այդ ամենը կուղղվի, աղջիկս: Դու միայն ասա, սիրում ես ինձ, ամուր, ամուր, այո՞: Այդպէս, ու մենք կը թողնենք ամեն ինչ, կը գնանք ինձ մօտ, կամուսնանանք որպէս ազնիւ մարդիկ...

— Ո՛չ, ո՛չ, ես չեմ ուզում, լսում ես: Ես արժանի չեմ, որ ինձ սիրէին. ո՛չ, ես չեմ կարող լինել մայր, կին... ա՛խ, ես, ես չէ՞ որ պոռնիկ եմ... Աստուած իմ, ի՞նչ անեմ, մայրի՛կ, մայրի՛կ...

— Դէ, բաւական է, այդ ի՞նչ խօսքեր են. դու դեռ կարող ես ուղղվել, դու այնպէս փոքր ես դեռ, 17 տարեկան...

— Այո՛, այո՛, ես դեռ այնպէս փոքր եմ: Դեռ երէկ էր միայն, որ գրքերը ձեռքիս գիմնազիա էի գնում: Մի տարի, մի տարի միայն սրանից առաջ: Իսկ այժմ, այժմ ես պոռնիկ եմ: Դէ ասա, ասա այդ բառը ինձ: Ասա, շպրտիր երեսիս, որ ես կին եմ ստոր, անարգ: Ի՞նչ, ամօթ է, հա-հա-հա, դու սխալ ես: Դէ ասա, ինձ հաշիւ տուր. քանիսի՞ կեանքն ես խորտակել: Ի՞նչ, հաշիւն էլ ես մոռացել... Ես էլ, ես էլ եմ մոռացել... Չը գիտեմ էլ ում հետ էր առաջին անգամ, ինչպէս պատահեց...

Եւ նրանք երկուսով, գլուխները խոնարհած, լուռ էին... Այո՛, նրանք պէտք է լռէին: Երկուսով էլ մեղաւոր էին: Ի՞նչ անել, ինչպէս դուրս գալ այդ դուբից, ապականութեան այդ ցեխից, որի մէջ նրանք խոր թաղվել էին առանց դուրս գալու հնարքի... Օ՜, կամքի ոյժ, ուր ես դու, նայիր այդ մարդկային տրորված, խղճուկ փշրանքներին: 17 ու 22 տարեկաններ, և այդպիսի ոյժերը, այդպիսի կեանքերը պիտի կորչեն, կորչեն, որովհետև մէկը՝ կին է, իսկ միւսը՝ տղամարդ:

— Սաշենկա, սիրելիս,—հեծկլտում էր նա նրա գրկում.—վերցրու ինձ, տար մայրիկիս, քրոջս մօտ... Ես չեմ ուզում այստեղ, ես չեմ ուզում փող: Ուզում եմ լաւ... առաջվանը լինել... ուզում եմ իմ գրքերը... գիմնազիան... Սաշա, սիրում եմ քեզ, ամուր, ամուր... միայն տար, տար այնտեղ... մայրիկի մօտ... Ես ուզում եմ լինել առաջվանը... ազնիւ...

— Այո՛, այո՛, Լիպօչկա, մենք կը գնանք, անպատճառ, շուտով, միայն մի արտասւիր, հանգստացիր:

II

Երեկոյեան դէմ տիկին Օստրօժեվսկայան հագնվեց ու դուրս եկաւ զբօսնելու: Դա դուրեկան ու շատ երիտասարդ մի տիկին էր: Նոր էր միայն թեքվել անկիւնը, երբ մի օրինաւոր հագնված պարոն կանչեց նրան ու մօտենալով՝ ձեռք տուեց:

— Ա՜, Ալէքսանդր Գրիգորևիչ, բարև. բաղդի ո՞ր բերմունքով:

— Դուք դեռ այստեղ էք,—պատասխանեց նա, նրբակիրթ սիրալիր տոնով:

— Ի՞նչ է պատահել ձեզ, Ալէքսանդր Գրիգորևիչ. այնպէս էք փոխվել, ուղղակի անճանաչելի:

— Իսկ ինչպէս ճանաչեցիր ինձ, Լիպօչկա:

— Ի՞նչ Լիպօչկա, ում մասին էք ասում,—զգալի ձայնով կտրեց նա:

— Ո՞վ ես դու, եթէ ոչ այն սիրելի Լիպօչկան, որին ես ճանաչում էի,—ժպտաց Ալէքսանդր Գրիգորևիչը:

— Լիպօչկա,—հառաչեց նա,—ձեր Լիպօչկան թաղված է այնտեղ, ուր ես ձեզ հրաժեշտ տուեցի: Իսկ այժմ,—աւելացրեց նա,—ես Մարիա Նիկոլաևնան եմ, և բարի եղէք այդպէս անուանելու:

— Միթէ, Լիպօչկա, բայց չէ՞ որ մենք

*) Խրիստիա Աղակին սկսնակ գրողներից է, հայ, բայց գրում է ռուսերէն, այդ լեզուին տիրապետած լինելով: Նա երիտասարդ է և այժմեանից իսկ մեծ ապագայ է խոստանում, աչքի ընկնելով իր գրելու գեղեցիկ ձևով: Այս թարգմանութեան մէջ աշխատել ենք պահել նրա գրելու ձևը:

ներով ու ստորագրութիւններով, առաջ տարւում կամ քարշ տալիս գոյութիւնը նուիրատուութիւններով ու կտակներով, և չքանում կամ կանգ առնում՝ մէկ կամ միւս պայմանի բացակայութեան պատճառով։ Ազգային-հասարակական սեփականութիւնների զարգացումը դրված է պալիատիվիզմի և բարոյական զգացմունքների ու պարտականութիւնների հողի վրայ։ Եւ եթէ հայ կապիտալիստների հին՝ այժմ արդէն ծերացած սերունդը երբեմն գումարներ է նուիրում կամ կտակում հայ վանքին, եկեղեցուն կամ դպրոցին՝ ոչ այնքան գիտակցաբար, որքան, գլխաւորապէս, մղված է նահապետական նախապաշարմունքներից, կրօնական զգացմունքներից և հասարակական որոշ տրադիցիաներից,—Նրա նոր սերունդը՝ դիպլօմաւոր կարիերիստները, ընդհակառակը, ազատագրվելով այդ տարրային մօտիվներից, նոյն իսկ բարեգործութեան հողի վրա դադարում են և աւելի պիտի դադարեն ազգային մտաւոր կուլտուրային օգտակար լինելուց։

Հայ գործիչը, ի հարկէ, յորդոր է կարդում ունեւորին՝ սիրել իր ազգն ու հայրենիքը, այսինքն չը խնայել նիւթական զոհաբերութիւն և եռանդուն մասնակցութիւն ազգի կուլտուրական առաջադիմութեան հարցում։

Յետոյ. ինչ իրական օգուտ ունի դրանից ունեւորների դասը, որպէս այդպիսին. ինչ շօշափելի փոխ-հատուցումներ են խոստանում բուրժուազիային հայ իդէալիստ բարոյախօսները՝ ի նպաստ նրա դասակարգային շահերի։ Ոչինչ, կամ գրեթէ ոչինչ։ Առ առաւելն մի վերացական, անպտուղ մխիթարութիւն։

Արձան կանգնեցէք, որին չը հասնի
Ոչինչ մարդկային անփառութիւն.
Որպէս արեգակ երբէք չը մեռնի,
Եւ այդ արձանն է ազգասիրութիւն։
կամ՝
Բարի՛ գործեցէք, ով արտասուագին
Հողանիւթ որդիք անբաղդութեան։
Բարի գործն է, որ մնում է պայծառ,
Որպէս արեգակ չը խաւարվելով։

(Ս. Շահազիզ)

Այս խօսքերով էր դիմում հարուստներին 60-ական թւականների հայկական կուսական իդէալիզմի յայտնի պիօներներից մէկը։ Եղել է, անշուշտ, հասարակական միամտութեան մի այնպիսի երանաւէտ ժամանակ, երբ այսպիսի տողերը դիւթել են երիտասարդութեան շարքերը։ Եւ մեր ազգային լիբերալների ու դեմօկրատների նացիօնալիստական դաստիարակութիւնը իր ուղն ու ծուծով այլ բան չէ,—որոշ նիւանսների վերապահումով,—բայց եթէ արդինք լիբերալիզմի պիօներների՝ նման բարոյական գաղափարների պրօպագանդայի։ Ներկայ մանր-բուրժուական դեմօկրատը, անկասկած, նորագոյն տերմիններով է «ազգասիրութեան» յորդոր կարդում խոշոր կապիտալիստներին։

Հասարակական շահերի, ժողովրդի կուլտուրական առաջադիմութեան, ազգային պարտագիտակցութեան և այլն հարցերի հետ են կապում այժմ հարուստների նիւթական զոհաբերութեան կարիքը, մոռանալով միշտ որ հայ կապիտալիստը, մանաւանդ առեւտրական բուրժուազիան, ամենից առաջ իր շահերը, իր գեշէֆտների ծաղկման հարցն է զոհաբերական հաշիւների առարկայ դարձնում։

Գործեմ ու զոհաբերեմ յօգուտ հայ ազգի հէնց այն պատճառով, որ հայ եմ, կամ նրա համար, որ ուրիշները բարիք անուանեն իմ արածը, դա չափազանց չնչին մխիթարութիւն է, եթէ առհասարակ մխիթարութիւն կարելի է անուանել այդ։ Բարոյական իդէալիզմ և իրական օգուտ պահանջ էմպիրիկ կեանքի, դժբաղդաբար, անհամակերպելի են միմեանց հետ։ Անձնուիրութեան կամ նոյնիսկ անձնուրացութեան ակնկալութիւններ կարելի է ունենալ միայն սակաւաթիւ անհատներից և ոչ ողջ բուրժուական դասակարգից, որպէս այդպիսին։ Դա տալիս է իր միջից նոյնիսկ անհատներ, որոնք անդամագրվում են իր ծայրայեղ հակառակորդի քաղաքական բանակում և անյայտ կռիւ յայտարարում իրանց ծնունդ տուած դասակարգի դէմ։ Բուրժուազիան ունի իր յատուկ շահերի համապատասխան յատուկ դասակարգային հոգեբանութիւն, որի վրա դարմանալու կամ որի դէմ շանթեր տեղալու փոխարէն՝ լաւ լինէր ամենից առաջ հասկանալ այն։ Այդ հոգեբանութեան հիմնական մօտիվները չեն կարող համակերպվել հայկական իդիալիստների պահանջների եւ սպասելիքների հետ։ Կապիտալիստը անկարող է, որպէս այդպիսին, առանց շօշափելի փոխ-հատուցումների, ինքնաբերաբար, որպէս հասարակական անհրաժեշտութիւն, իր խոշոր դրամագլխով ակտիվ կերպով մասնակցել մի ժողովրդի կամ ազգի կուլտուրական առաջադիմութեան գործին։ Դա նոյնը կը լինէր, եթէ սպասէինք, կամ պահանջէինք, որ նա, գէթ որոշ դէպքերում, հրաժարվէր իր յաւելեալ արժէքից կամ տոկոսաբեր թղթերից։

Այդքան սկզբունքային ու հետեւողական կապիտալիստը՝ շահագործութեան մօմենտին երբեմն «գթառատ» ու «կարեկից» է, անկասկած, նրէկ իրանից շահագործված, իսկ այսօր մուրացկանի դերում իր դուռը եկող բանուորին պատառ ձգելու համար։ Նոյնը և հասարակական կեանքում։ Մաշելով իր ողջ մարդահասակը՝ հայկական իրականութիւնից դուրս, հայ հարուստը միայն իր կեանքի վերջին անպէտքացած րօպէներին զանազան մօտիվներով «բարեհաճում» է հայ ազգի եկեղեցուն, վանքին կամ դպրոցին մի կտակ անել։ Այդ կտակը կամ զանազան անուններով թողած գումարները ճապէս նոյն ողորմութիւնն է, ինչ մուրացկանին տուած պատառը. տարբերութիւնը միայն ձեւի և քանակի մէջն է։ Դա ողորմութեան այն տեսակն է, որին բուրժուական հասարակական մօրալը անուանակոչում է «բարեգործութիւն», «բարերարութիւն» պսպղուն տերմիններով։

Սակայն հոգեբանական այդ հաշւով ու հոտառու մօտիվացիան մի բացառիկ բացառական յատկութիւն կամ չարիք չէ հայ հարուստի մէջ։ Եթէ քաղաքականապէս մեծ ու անկախ ազգերի մէջ կապիտալիստը հպարտութեամբ է յիշում իր ազգային պատկանելութիւնը և իր նացիօնալիզմը հասցնում է թթու, օտարատեաց շօվինիզմի աստիճանը, այդ ոչ այն պատճառով, որ նա իդէալական անկաշառ սէր է տածում դէպի իր ազգը և աւելի պարտագիտակից է իր հայրենասիրութեան մէջ, այլ բացառապէս այն պատճառով, որ իր ազգային պետութեան ույժի շնորհիւ և բարձր հովանու անունով են ծաղկում իր գեշէֆտները երկրի ներսը և թէ հողագնդի զանազան վայրերում, կուտակվում իր նիւթական հարստութիւնը, բարձրանում իր քաղաքական պրեստիժը։ Մանր ազգերի կապիտալիստները, մանաւանդ առեւտրականները, ընդհակառակը, շատ անգամ ամաչում, խուսափում են իրանց ազգային պատկանելութիւնից և օտարերկրացիների առաջ յայտարարում են իրանց որպէս պետական քաղաքացիներ։

Intimus

բարեկամներ ենք եղել… 4 տարի չենք տեսնվել, և յանկարծ այսպիսի հանդիպում…

Նրանք լռեցին. Թւում էր, որ նրանք պէտք է բաժանվեն։

— Ի՞նչպէս էք ապրում այժմ,—հարցրեց նա մի տեսակ կոտրված ձայնով։

— Ոչինչ, վիճակիցս չեմ գանգատվում։

— Մարիա Նիկօլաեվնա… գիտէք… գնանք ինձ մօտ։

Նա երկար ժամանակ հրաժարվում էր, բայց…

«Չէ՞ որ այս իմ առաջին սէրն է… չորս տարի չենք տեսնվել… խեղճ է», անցնում է նրա գլխում և… համաձայնվեց։

— Միայն կէս ժամով… կը նայեմ ինչպէս էք ապրում դուք,—աւելացրեց նա։

Կառապանը մի ակնթարթում նրանց հասցրեց Ալէքսանդր Գրիգօրեվիչի բնակարանը։

Նա առաջնորդեց նրան սենեակը, որը կպցրած էր վարդագոյն պաստառներով և ուր կար մեծ հայելի ու բազմաթիւ մանր, աննշան իրեր ստոլիճանակների և արդուզարդի սեղանի վրա։ Այստեղ կարելի էր գտնել ամեն ինչ, նրբահոտ կօկոտկա լինելու համար։ Մարիա Նիկոլաեվնան դիտեց ամենը ու նստեց աթոռի վրա։

— Դէհ, ասացէք, դուք շատ բան էիք ուզում ասել։

— Գիտես, Լիպօչկա, մենք աւելի լաւ է թողնենք ամեն տեսակի Մարիա Նիկոլաեվնաները ու դառնանք կրկին առաջվայ նման,—ուրախ ասաց նա, դուրս բերելով կոնֆետներ ու շօկօլադ…

Բայց նա գիտէր ում հետ գործ ունի և զգոյշ էր։

Երկար ժամանակ խօսակցութիւնը չէր կպչում։ Նա աշխատում էր գրկել նրան, բայց ի զուր։

Եւ մի 5 րօպէ անցաւ լուռ։ Ոչ ոք ոչինչ չէր ասում։

Յանկարծ նրա դէմքը փայլեց խանդից, նա ինչ-որ յիշեց, վերցրեց գիտարան ու սկսեց երգել.

«Չեմ մոռանայ ես գիշերն այն մութ…»

Բայց «անցեալը չէր դառնայ»… Նրա ձայնը փչացել էր, մատները դժուարութեամբ էին սահում լարերի վրայով։ Առանց վերջացնելու նա գիտարը շպրտեց յատակին և… լռեց… Կինն էլ լռում էր։ Նոյն ճնշող ու օրհնական լռութիւնը թագաւորեց, որը և այն ժամանակ էր, 4 տարի առաջ…

— Այն չէ, Սաշա, այն չէ, իմ դժբաղդ ընկեր։ Այն չէ…,—ասաց նա կանգնելով։

— Մնաք բարով, տանը կը սպասեն, ես ոչինչ չեմ ասել ամուսնուս։

— Ամուսին…,—անհանգստօրէն կրկնեց նա։

— Այո, ես ամուսնացել եմ Օստրօժեվսկիի հետ, շուտով տարին կը լրանայ։

Նա առանց վեր կենալու և ինչ-որ ապշութեամբ ձեռքը մեկնեց նրան։ Կինը մօտեցաւ դռներին, բայց էլի դարձաւ։

— Գիտես, մայրիկն էլ այստեղ է, նաև քոյրիկս…

Բայց նա արդէն արտասվում էր։

Կինը կանգնեց նրա առաջ, առաւ նրա աջ ձեռքը և, համբուրելով արցունքից թաց աչքերը, դուրս եկաւ սենեակից…

—Լիպօչկա… Մարիա Նիկոլաեվնա… տիկին Օստրօժեվսկայա,—ասում էր նա արցունքների միջից,—իսկ ես… ես էլի նոյն Սաշան եմ, խեղճ, անբաղդ Սաշան…

Արշալույս Տէր-Յովհաննեան

ՄԻՇՏ ՄԻԵՒՆՈՅՆԸ

Որ Թիֆլիսի քաղաքային վարչութեանը տակսաներ նշանակելով,—որքան էլ սրանք շուտ-շուտ փոփոխվեն,—մսի թանգութեան առաջն առնել չէ աջողվում, սա անվիճելի փաստ է։ Որ նա բացի տակսաներ նշանակելուց ուրիշ միջոց չունի այժմ, սա էլ փաստ է։ Տակսաների միջոցով կարելի է լինում միմիայն տուգանքի ենթարկել օրինազանց եղող վաճառականին, բայց բանից երեւում է, որ այդ դէպքում էլ նա չէ կարողանում իր նպատակին ծառայել։ Ինչու։ Որովհետև, ինչպէս «Մշակի» № 139-ում շատ արդարացի կերպով նկատում է վերահսկիչ Ա. Մկրտումեանը, սպառող հասարակութիւնն ինքը չէ աջակցում այդ դէպքում նրանց։ «Շատ դէպքերում նոյն իսկ մենք իմանում ենք, որ սակագնից բարձր գնով է առնված միսը. դիմում ենք սպառողին և հարցնում, թէ ի՛նչ գնով է առնված միսը, ասում են, որ առել են սակագնով, երևի խուսափելով մի քանի կոպէկի համար ժամավաճառութիւնից»,—ասում է իր նամակում առեւտրական վերահսկիչ Ա. Մ.-ն։

Ես, որպէս սպառող, այն էլ չքաւոր դասին պատկանող սպառող, գալիս եմ խոստովանվելու, որ նա ճիշդ է ասում, մենք չենք դիմում աւելի վճարած դէպքում նրանց։ Չենք դիմում ոչ թէ նրա համար, որ մեզ դուր է գալիս աւելի կոպէկներ վճարելը, այլ նրա համար, որ քաղաքի նշանակած տակսան մեզ տալիս է միայն եւ միայն միս, բայց թէ ի՛նչ տեսակ միս, ուտելու, թէ կէսը դէն ածելու, «գլխի, թէ ոտի», սրանց մասին տակսայաթուղթը մեզ միանգամայն ոչինչից ոչինչ չէ ասում…

Ահա այս է, իմ կարծիքով, գլխաւոր պատճառը, որ մենք, հակառակ մեր սրտի և գրպանի ցանկութեան, շատ դէպքերում խուսափում ենք աւելորդ ժամավաճառութիւնից և չենք դիմում։ Բայց եթէ համոզված լինենք, որ տակսայով առնված երկու ֆունտ միսը չորս զանազան գոյներից և կտորներից չէ լինի բաղկացած, գոնէ երկուսը նրանցից դէն ձգելու համար, այն դէպքում ամենայն հաճութեամբ կը դիմենք և կը գիտենանք էլ, որ դրանով նպաստում ենք չարիքի դէմ կռիւ մղելու գործին։

Այս դէպքում, իմ կարծիքով, պէտք է նախ՝ խառնիւ արգելել և ստիպել, որ որքան կարելի է առանձնացված պահվի զոմէշի միսը, որը, ի դէպ, միշտ խառը ծախվում է տաւարի մսի գնով և ոչ մի դէպքում իր գնով և իր անունով։

Երկրորդ՝ պէտք է տաւարի միսը բաժանել գոնէ երկու տեսակների, ընդ նմին վատ տեսակի համար նշանակել ցածր գին, ուժեղացնելով այդ դէպքում սանիտարական հսկողութիւնը, որպէսզի անպէտք միսը տեղ չունենայ։ Սա թերևս ոչ ցանկալի, բայց մի միջոց է, որ կը զրկէ հաստ ու բարակը միատեսակ գնահատելու հնարաւորութիւնից։ Չէ՞ որ այժմ նոյն ցածր տեսակը, միևնոյն է, ծախում են բարձր գնով։

Երրորդ միջոցը, որ հսկիչներին հնարաւորութիւն կը տայ առանց սպառողների վկայութեան ստուգելու՝ սակագնից բարձր գնով վաճառած լինելը, այն է՝ որ իւրաքանչիւր մսավաճառ պարտաւորվի ունենալ պատրաստի փոխանակագիր (չեկ), որի կտրօնի վրա և կը գրվի ծախված մսի համար ստացված փողի քանակը, զոյգէ և մսի քանակը։

Սա զուցէ համարվի «խնդրից հեռու», անգործնական միջոց, բայց, իմ կարծիքով, միակ միջոցն է, որ օրինազանց լինել և շահագործել սիրող մսավաճառներին միջոց կը տայ իրանց ձեռքով սարքած «դափանկի» մէջ ընկնելու…

Բ. Մ.

ՊԱՐՏԱԴԻՐ ԿԱՆՈՆՆԵՐ

Ի նկատի ունենալով, որ այսօրվանից քաղաքումս գործադրվելու են նոր կանոններ պարտադիր հանգստի մասին, որ մշակել է քաղաքային խորհրդարանը և հաստատել Թիֆլիսի նահանգապետը, մենք տպում ենք յիշեալ պարտադիր կանոնները ամբողջովին։

1) Ամեն տեսակ առեւտուրը խանութներում և առեւտրական հաստատութիւններում, այլև առեւտրական-արդիւնաբերական գործունէութեան հետ կապ ունեցող ծառայական պարտականութիւնները, չը զանազանելով նաև այլևայլ գրասենեակներում, պահեստատեղիներում, արդիւնաբերական և այլ հաստատութիւններում ծառայողներին, բացի գործարաններից և արհեստանոցներից, չէ թոյլատրվում կիրակի օրերը, Զատկի 3 օրերը, Ծննդեան և Նոր-Տարվայ 2 օրերը։

2) Առեւտրական հիմնարկութիւնը, պահեստը և գրասենեակը փակ է համարվում այն ժամանակ, երբ դռները, ինչպէս առաջի՝ նոյնպէս և յետևի կողմի, որոնցով կարելի է մուտք գործել նրանցում, փակ են և գտնվում են փականքի ներքոյ. իսկ հաստատութեան լուսամուտում և կամ մուտքի դրան կողմից ցուցադրված է տախտակ՝ «խանութը փակ է» մակագրութեամբ։

3) Դեղատներում առեւտուր կարելի է անել տարվայ բոլոր օրերին ամբողջ օրվայ ընթացքում։

4) Այն թէյատներում, ուր վաճառվում են ոգելից ըմպելիներ, կիրակի և տօն օրերը առեւտուր անել թոյլատրվում է միայն ցերեկվայ 12 ժամից մինչև լի օրերը որոշված ժամը (§ 13), բացի զուարճատեղի այգիներից, որոնց մէջ առեւտուրը պիտի սկսվի ցերեկվայ ժամը 2-ին։ Այս տեղերում առեւտուր անելը բոլորովին արգելվում է Աւագ-շաբաթի 5 օրերի ընթացքում, այլև Զատկի առաջին և երկրորդ օրը, Ծննդեան, Նոր-Տարվայ և Մկրտութեան առաջին օրերը։ Այս յօդուածի տրամադրութիւնը չէ տարածվում հիւրանոցների, կայարանային տների, պանդոկների և նրանց կից գոյութիւն ունեցող այն ճաշարանների վրա, որտեղից կերակրվում են այս հաստատութիւններում ապրողները։

5) Մսավաճառանոցներում, ձկնավաճառանոցներում, երշիկ ծախողների մօտ, մրգավաճառանոցներում, անասունների համար կերակուր վաճառելու տեղերում, հացթխատուններում, կօնդիտերսկիներում, սրճարաններում, թէյարաններում, կաթնատներում և առհասարակ այն տեղերում, ուր վաճառվում են ուտելեղէններ, այլև ծաղկավաճառանոցներում տօն և կիրակի օրերը առեւտրով զբաղվել թոյլատրվում է առաւօտեան ժամը 7-ից մինչև 11-ը։

Ծանօթութիւն. 1.—Այս հաստատութիւններում բացի ուտելեղէններից, արգելվում է թոյլատրված ժամերին այլ առարկաներ վաճառել։

Ծանօթութիւն. 2.—Այս յօդուածում ցոյց տրված հաստատութիւններում բոլորովին արգելվում է առեւտուր անել Զատկի, Հոգեգալստեան, Ծննդեան, Նոր-Տարվայ և Մկրտութեան առաջին օրերին։

6) Այն խցիկներում, ուր վաճառվում են զովացուցիչ ըմպելիներ և ծխախոտ, առեւտուր կարելի է անել կիրակի և տօն օրերը առաւօտեան ժամը 10—2-ը։

7) Սովորական տօնավաճառական առեւտուրը կիրակի և տօն օրերը հրապարակներում և շուկաներում թոյլատրվում է առաւօտեան ժամը 7—12-ը, բացի Զատիկ օրվանից։

8) Անհրաժեշտ մթերքների, ծխախոտի և նրա պարագաների, պարբերական հրատարակութիւնների վաճառումը թոյլատրվում է կիրակի օրերը առաւօտեան ժամը 7-ից մինչև կէսօրվայ ժամը 2-ը։

9) Կիրակի և տօն օրերի առեւտրի սահմանափակումը չէ վերաբերում ընթերցարաններին, գրադարաններին, ցուցահանդէսներին և բարեգործական վաճառումներին, բայց այն պայմանով է թոյլատրվում, որպէսզի նրանք ցոյց տրված օրերը բաց լինեն ոչ աւել քան 5 ժամ։

10) Թէ հատավաճառութիւնը և թէ հաւաքավաճառութիւնը բոլոր պահեստատեղիներում, խանութներում և այլ տեղերում լի օրերը, բաց առնելով ներքևում առաջ բերվելիքները, պիտի սկսվի առաւօտեան ժամը 8-ին և վերջանայ երեկոյեան ժամը 7-ին, այսինքն պիտի շարունակվի 11 ժամ, որպիսի ժամանակամիջոցի մէջ մտնում է երկու ժամվայ հանգիստը, երբ ծառայողները կերակուր պիտի ընդունեն։

11) Առեւտրական գրասենեակներում, պահեստատեղիներում և առեւտրա-արդիւնաբերական այլ հաստատութիւններում բանալու և փակելու ժամանակը թողնվում է տիրոջը, պայմանով սակայն, որ գործառնութեան ժամանակամիջոցը 9 ժամից աւելի չը տևի, որի մէջ մտնում է նաև երկու ժամվայ դադարը անունդ ընդունելու համար։ Մսավաճառները, ձկնավաճառները, կանաչի և միրգ վաճառողները, հացթխունները, երշիկավաճառները և այլ այն խանութները, ուր վաճառվում են ուտելեղէններ և ըմպելիքներ, այլ և կաթնային ուտելիքներ վաճառողները և անասունների համար կերակուր վաճառողները՝ իրաւունք ունեն առեւտուր անելու առաւօտվայ 7 ժամից մինչև երեկոյեան 7 ժամը, որպիսի ժամանակամիջոցից երկու ժամ յատկացվում է ճաշին։

12) Կառապանների և սայլապանների համար գոյութիւն ունեցող ապաստան-բակերը կարող են բաց լինել ամբողջ գիշեր-ցերեկվայ ընթացքում, իսկ թէյատները, գինետները, օղետները առեւտուր անելու իրաւունք ունեն բաց լինելու առաւօտեան ժամը 8-ից մինչև երեկ. ժ. 10-ը։ Իսկ ճաշարանները և ռեստօրանները իրաւունք ունեն բաց լինելու ցերեկվայ ժամը 11-ից մինչև գիշերվայ ժ. 1-ը, իսկ զուարճատեղի այգիներում առեւտուրը կատարվում է ցերեկվայ ժամը 1-ից մինչև գիշերվայ ժ. 2-ը։ Գարեջրավաճառանոցները առ. ժ. 10-ից մինչև երեկ. ժ. 10-ը։

13) Թատրոնների, կրկէսների և այլ սոյնանման զուարճատեղիների բուֆէտները կարող են բաց լինել մինչև ներկայացումների վերջանալը։

14) Երկաթուղային կայարանների բուֆէտները կարող են բաց լինել երկաթուղիների վարչութեան որոշած ժամերին։

15) Ակումբների բուֆէտների առեւտուր անելու ժամանակամիջոցը որոշում են ակումբների վարչութիւնները։

16) Թէյատներում, սրճարաններում և զովացուցիչ ըմպելիքներ և ծխախոտ վաճառող խցիկներում առեւտուրը պիտի սկսվի առաւօտեան ժ. 7-ից և աւարտվի երեկ. ժ. 9-ին։

17) Ծաղկավաճառանոցներում առեւտուրը պիտի սկսվի առաւօտ. ժ. 9-ից և աւարտվի երեկ. ժ. 9-ին։

18) Լի օրերը տաքի վրա առեւտուր կարելի է անել ոչ աւել քան 14 ժամ, դուրս գալով սրանից երկու ժամվայ հանգիստը անելու համար, ընդ որում առեւտուրը պիտի վերջանայ ոչ ուշ քան երեկ. ժ. 9-ը։

19) 12-րդ յօդուածում ցոյց տրված առեւտրի ժամանակամիջոցը երկարացվում է երկու ժամով Աւագ-շաբաթ օրը և դեկտեմբերի 31-ին ու յունվարի 5-ին։

20) Կիրակի և տօն օրերի նախատօնակներին (յօդ. 1-ի թելադրանքներ) առեւտուրը պիտի դադարէ բոլոր գրասենեակներում և առեւտրական հաստատութիւններում սովորականից երկու ժամով առաջ։

21) Առեւտրական բոլոր հաստատութիւնները իրանց ցուցանակների, այլ և առանձին տախտակների վրա արձանագրած պիտի ունենան առեւտուրը սկսելու և վերջանալու ժամերը։

22) Երկու սեռի այն բոլոր ծառայողները, որոնք 17 տարեկանից պակաս են, բացի երկու-ժամեայ հանգստից, պիտի ազատվեն ծառայական պարտականութիւնները կատարելուց երեք ժամով, այն է առաւօտեան ժամը 8—11-ը դպրոց յաճախելու նպատակով։

23) Սոյն պարտադիր որոշումների տպագրած օրինակները պիտի կախված լինեն առեւտրական բոլոր հաստատութիւնների աչքի ընկնող տեղերում։

24) Սոյն պարտադիր որոշումների խախտողները պատասխանատուութեան են ենթարկվում համաձայն պատժագրքի համապատասխան յօդուածների տրամադրութիւնների՝ հաշտարար դատաւորների կողմից։

Սոյն պարտադիր որոշումները օրինական ույժ են ստանում երկու շաբաթ յետոյ սկսած այն օրից, երբ նրանք կը տպագրվեն երրորդ անգամ «Кавказъ» լրագրում։

Ստորագրել է Թիֆլիսի նահանգապետի պաշտօնակատար Ա. Ջերնեավսկին։

ԱՀԱ ՁԵԶ ՄԻ ԱՒԵԼՈՐԴ ԱՊԱՑՈՅՑ

Յունիսի 29-ին, երեկոյեան ժամը 10-ին, պատահմամբ անցնում էի Թիֆլիսի Երեւանեան հրապարակում գտնվող Գէյնէյի դեղատան առաջով։ Յանկարծ ականջիս դիպաւ լրագրավաճառի ձայնը, որ առաջարկում էր անցորդներին լրագիրներ, բարձրաձայն գոչելով թերթերի անունները՝ «Հորիզոն», «Մշակ» և այլն։

Այդ իսկ րօպէին մօտենում է մի երիտասարդ պարոն ու ասում լրագրավաճառին.

— «Հորիզոնից» յետոյ մի բղաւիր «Մշակ», այլ բղաւիր «Тиф. Листокъ» և այլն։

Ես շարունակեցի ճանապարհս։ Այդ դէպքը եկաւ մի աւելորդ անգամ համոզելու ինձ, որ «Մշակի» հակառակորդները խակապէս ոչ թէ կարգին մարդիկ են, այլ սոսկ թայֆայականներ, որոնց հետևում է ոչխարամիտ ամբոխը։

Այս վերոյիշեալ դէպքը գալիս է հաստատելու Բագուից ստացված լուրերը նման բռնութիւնների նկատմամբ։

Անցորդ

ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԳԱՒԱՌԻՑ

Ընդունելութիւններ Վեհի մօտ

Վաղարշապատ, 27 յունիսի

Այսօր, առաւօտեան մօտ ժամը 11-ին, Մայր Տաճարի «երրորդ» կոչված զանգակը միաբանութեանը հրաւիրեց վեհարան՝ Վեհափառին բարի գալուստ մաղթելու։

Միաբանութիւնը գլուխ ունենալով Սուքիաս արքեպիսկոպոսին, ներկայացաւ և Վեհափառի օրհնութիւնը ստանալով՝ դուրս եկաւ։ Միաբանութիւնից յետոյ ներկայացան Վաղարշապատի քահանաները։

Վեհափառի դէմքից երեկվայ յոգնածութիւնը անցել էր. սիրալիր ընդունեց քահանաներին և ուրախութեամբ պատմեց իր ճանապարհորդութեան մասին։ Պատմեց, թէ ինչպէս Ռուսաստանի եկեղեցիները պայծառ, ժողովուրդը հարուստ և քահանաները իրար հետ սիրով են ապրում։ Նոյնը ցանկացաւ միւս բոլոր քահանաներին և հոգևորականութեանը։ Յետոյ մի փոքր առաջ անցաւ, միւս սեղանի վրա դրված արկղիկի կափարիչը բարձրացրեց և իր հաստատութեան և ճակատին խաչ կրելու կայսերական հրովարտակները ցոյց տուեց։

«Յայտնեցէք իմ խորին շնորհակալութիւնը Վաղարշապատի հասարակութեանը՝ երեկվայ նրա ինձ ցոյց տուած ընդունելութեան համար»։

Քահանաներից յետոյ ներկայացել են Մայր Տաճարի սպասաւորները և ապա տանուտէրի հետ Վաղարշապատի հասարակութիւնից շատերը։ Վեհափառը բոլորին սիրալիր ընդունելուց յետոյ օրհնելով ճանապարհ էր դնում։

Վահան ք. Աղաջանեան

—

[illegible] մի պաշտօնեայի մահը

Զաքաթալա, 25 յունիսի

Զաքաթալայի փոքրաթիւ պետական ծառայող դասակարգը մի անսպասելի և միանգամայն ցաւալի կորուստ ունեցաւ։ Այսօր հեռագիրը լուր բերեց, որ տեղիս արքունական գանձատան աւագ-հաշուապահ Նիկոլայ Գէօրգիևիչ Գրիգորովիչն Թիֆլիսում յանկարծամահ է եղել, ուր տարել էր իր հիւանդ աղջնակը մասնագէտ բժիշկներին ցոյց տալու։ Նրա մահը խիստ ցաւ ու կսկիծ պատճառեց ամբողջ հասարակու-

թեան, ամենքը հանգուցեալ ծերունազարդ Գրիգորաշվիլիին անկեղծօրէն սիրում ու յարգում էին՝ նրա քաղաքավարութեան, աշխատասիրութեան, մարդասիրութեան համար։

Այսօր տեղիս ուղղափառ եկեղեցում հոգեհանգիստ կատարվեց, որին ներկայ էին նաև հայ պաշտօնեաներ ու յարգողներ։

Սեղաւե

ԹԻՒՐՔՄԷՆ ԿԻՆԸ ԴԱՏԱՍՏԱՆԱԿԱՆ ԴԱՀԼԻՃՈՒՄ

Արդահան, 20 յունիսի

Սարկուեթեան ձիրաններում գալարվող մարդկային արժանապատուութիւնից զուրկ, ընտանեկան յարկի տակ անգամ արհամարհված թիւրքմէն կինը ձայն էր, որը հակառակ արդի հասկացողութեան և իրան կաշկանդող կապերի, քաւառական հեռու անկիւնում, Արդահանի նման քաւառական միջավայրում, ուր ազգաբնակութեան 68% մահմեդական տարրեր են, իրանց աւանդական քարացած սովորութիւններով, նիստ ու կացով, կարծէք թէ մոռացած իր ցեղի միջնադարեան հասկացողութիւնը, երկնքից երկիր իջած շանթի նման պայթում իր երեսը ծածկող քօղը և իր ամուսնու վայրագութեան և իրան սարկացնող կուռ շղթաները ջարդ ու փշուր անելով, դատարանի կամարների տակ հրնչեցրեց, որ ինքն էլ մարդկային պատիւ ունի և օժտված է անկախ մտածելակերպով։ Թիւրքմէն կինը ապացուց անկախութեան, ինքնուրոյնութեան սաղմ իր մէջ մարմնացրած, իր ցեղի հնադարեան՝ դէպի ճշմարտութիւնն ու արդարութիւնն ունեցած հասկացողութեան վրայ մի բուռ սառ ջուր լցնելով յաղթութիւն տարած՝ դուրս եկաւ դատաստանական դահլիճից, թանկով իր հետ դատաւորների և հասարակութեան էլեկտրականացած հայեացքները, որոնց մէջ ուշիմ դիտողը կարդում էր «Թիւրք կին և այդքան համարձակ և ճշմարտութիւնը մերկացնող»։ Լինէր այս դատավարութիւնը մի կենտրոնական քաղաքում, անշուշտ խօսակցութեան նիւթ կը դառնար...

Երկու անասնավաճառ աչքառուների սպանութեան գործն էր, որը կատարել էին 4 եղբայրներ՝ թալանելու նպատակով իրանց յարկի տակ, հիւրասիրութեան սրբազան օրէնքը ոտքի տակ առած։

Քանի-քանի այդպիսի սպանութիւններ կատարվում և ծածկվում են գոմերի, մառաններ խաւարչտին պատերի մէջ և մարմնում թաղվում մթին ծմակների խորխոր ձորերի անհուն յատակում և յանձնվում անյայտութեան։ Այսպիսի սպանութիւններից էր վերջինս, որնպէս կատարված, որ չը լինէր 4 եղբայրներից մէկի կնոջ քոնած դիրքը՝ որպէս ականատես՝ և նրա արած յայտնութիւնները, դուցէ սա ևս, ի թիւս շատերի, անյայտութեան մատնվէր և դարհուրելի ոճրագործութեան կծիկի ծայրը չը գտնվէր։

Մի թիւրքմէն կին Արդահանի դատարանում յունիսի 11-ին օրվայ հերոսուհին էր, որպէս դաւաճանութեան կծիկի ծայրը բաց անող և դարհուրելի դատաւոր իր ամուսնու և վերջինիս եղբայրների վրայ։

Դատարանի առաջ որոշ սպանութեան պատմութիւնը իր ամբողջ մանրամասնութեամբ և իր դերը այդ սպանութեան մէջ, որպէս մի անտես գործիք իր ամուսնու ձեռքում։ Առանց աչքի առաջ ունենալու ապագայ վրիժառութեան մատնվելը, սկզբից և եթ յայտարարեց. «Խնդրում եմ, պ. թարգման, հարգատուութեամբ տաք իմ խօսքերը։ Մանրամասն պատմեց ամբողջ սպանութիւնը, թէ ինչպէս խաբել են սպանվածներին և ուղարկել մեծ գումար բերել՝ անասուն գնելու համար, դրանից յետոյ ինչպէս հիւրասիրել և գիշերվայ մի ժամանակ կացնով սպանել ու թալանել են ու դրել գարմանատեղը և իրան ծեծելու սպառնալիքով ստիպել են 3 ցերեկ հերթապահութիւն անել, դիակները պահելու համար։

Դատարանի դահլիճը խուռն կարված լսում էր արդարութիւնը իր մէջ մարմնացրած թիւրք կնոջը, որը ի մէջի այլոց ջերմեռանդութեամբ էկատարով քանված իր փոխակերպվելը ամուսնու և նրա եղբայրների դատարանին յանձնելը հրաշքի հետ կապեց։ «Ինչպէս չը յայտնէի, երբ 3 օր շարունակ լոյսը ճառագայթած ցոլքեր էր արձակում այն կտուրի վրայ, ուր ամենք դիակների իմ օժիտի կապերտի տակ հանգչում էին։ Եւ ապա բացատրեց, թէ ինչ ձևով սալիքի վրայ բարձած տանում էին թաղելու և պատահաբանում, թէ «դնում ենք փայտ բերելու» և լուսաբացին գալիս և այլն, և այլն։

Գործի ամբողջ զռւթիւնը պարզ էր. կենտրոնական վկան՝ ականատես ամեն բանի՝ արդէն իր գործը անօեէ էր. մնում էին միւս վկաների ցուցմունքները, որոնք իրանց հերթին եկան լրացրին դարհուրելի դրաման։

Դատաւորները, կարճ խորհրդակցութիւնից յետոյ, կարդացին դատավճիռը. 4 թիւրքմէն եղբայրներից երեքին վճռեցին քառ և մէկին 13 տարով տաժանակիր աշխատանքների. մի քանի ժամ յետոյ գարգնեցին կուռ շղթաները։

Իգ. գ. Տէր-Մովսիսեան

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

— «Մշակի» հետևեալ 143-րդ համարը Վարդավառի տօնի պատճառով լոյս կը տեսնի չորեքշաբթի, յուլիսի 4-ին։

— Վիէննայի Մխիթարեան միաբանութեան անդամ յայտնի բանասէր հայր Ներսէս վարդապետ Ակինեանը, որ վերջերս իր հայրենի Արդուին քաղաքն էր ժամանել, յունիսի 27-ին Թիֆլիս ժամանեց և երկու օր մնալով քաղաքումս մի շարք այցելութիւններ տուեց մեր հասարակական հաստատութիւններին, լինելով նաև «Մշակի» խմբագրատանը։ Հ. Ակինեանը յունիսի 28-ին Էջմիածին մեկնեց, ուր ներկայ կը գտնվի Ամենայն Հայոց Կաթողիկոս Գէորգ 5-րդի օծմանը, իսկ ապա Էջմիածնի մատենադարանում նիւթեր կը հաւաքէ իր ուսումնասիրութիւնների համար, որպիսի գործը աւարտելուց յետոյ կը մեկնէ Վիէննա, նախապէս լինելով Անիում գիտական նպատակով։

— Այսօր, երեկոյեան ժամը 6-ին փակվելու է Գ. Բաշինջաղեանի պատկերահանդէսը, որ բացված է Թիֆլիսի Ժողովարանի դահլիճում։

— Այսօր, ժողովրդական ներկայացումներ կազմակերպող հայկական սեկցիան տալիս է իր վերջին ներկայացումը և փակում է սեզօնը մինչև օգոստոսի 20-ը։ Այսօր խաղացվում է Բիսսօնի «Անյայտ կինը», որը անցեալ տարի մեծ աջողութիւն ունեցաւ թէ Արտիստական Թատրօնի և թէ Ժողովրդական Տան բեմի վրա։ Գլխաւոր դերը կատարում է Արմէնեանը, և բացի սիրողներից, մասնակցում են նաև դերասաններ Շահխաթունի, Արմէնեան ամուսինները, Ցասմիկ, Ղազարեան, Ահարոնեան և այլք։

— Սրանից որոշ ժամանակ առաջ ինքնաշարժ մի կառք իր կառավարի հետ, որը միաժամանակ ինքնաշարժ կառքի տէրն էր, Ռազմավիրական ճանապարհից ընկաւ խոր ձորերից մէկը և կառքի հետ միասին ջարդ ու փշուր եղաւ։ Կառքի տիրոջ կինը, որի ազգանունը Գրիգորևա է, ներկայիս Կովկասեան ուղիների վարչութեանը պահանջ է ներկայացրել, նիւթական բաւարարութիւն պահանջելով իր ամուսնու մահվան առիթով։ Իր ամուսնու հետ պատահած դժբաղդութեան պատճառը, ըստ այրի Գրիգորևայի, Ռազմավիրական ճանապարհի վրա տեխնիքական հսկողութեան բացակայութիւնն է։

— Յունվարի 1-ից մինչև յունիսի 1-ը Թիֆլիսի բուսաբանական այգին այցելողների թիւը եղել է 30,000 մարդ։

— Թիֆլիսի քաղաքագլուխը նահանգապետին ի հաստատութիւն է ներկայացրել քաղաքային խորհրդարանի հաւանութիւնն ստացած 1902 թւի լրացուցիչ նախահաշիւը։

— Կովկասի Փոխարքայի պաշտօնակատարի հրամանի համաձայն Բագու է մեկնել լեռնային վարչութեան գլխաւոր Զենգերին, քննելու նոյն վարչութեան Բագուի պաշտօնէութեան ապօրէն գործողութիւնները։

— Ինժեներներ Վիսնեվսկին և Բեզրմենովը կովկասեան լեռնուղիի ուսումնասիրութեան համար մեկնեցին Թիֆլիսից դէպի Կովկասեան լեռները։

— Բագուի քաղաքագլխի պաշտօնի համար ի մէջի այլոց առաջ էր քաշվում նաև Բագուի քաղաքապետի օգնական Բ. Րօվնեակօվի թեկնածութիւնը։ Ներկայիս «Баку» լրագիրը հաղորդում է, որ Րօվնեակովը հրաժարվում է քաղաքագլխի պաշտօնի համար քուէարկվելուց։

— Մենք ստացանք Ջէբրայիլից հետևեալ հեռագիրը. «Արաքսի վրայով Մուխտարեան հունի մօտ, Մարալեանի միջով սկսվեց նաւակներով ապահով երթևեկութիւն անցորդների, որոնց ձրիաբար ուղեկցում են ձիաւորներ։ Այս օրերս կը հաստատվի մշտական անցուդարձ նոր առուր պարօմով էժան սակագնով։ Այս մասին զեկուցվում է պարսկահպատակներին, որոնք դիւրութիւն ունեն վերադառնալ Պարսկաստան։ Այդպիսով դիւրացվում է պարսիկների համար հաղորդակցութիւնը և առաջն առնում մարմնով ջրի մէջ մտնելուն, ինչպէս մինչև այժմ գոյութիւն ունէր։ Խնդրում եմ միւս լրագիրներին էլ զետեղել այս տեղեկութիւնը»։ Ստորագրված է Մկրտիչ Խաչեան։

— Յունիսի 28-ին, գիշերվայ ժ. 11-ին, Թիֆլիսեցի Անտօն Պարեշվիլին դանակով թեթև վէրք հասցրեց Յովհ. Պօղոսեանը անձնական վրէժ լուծելու նպատակով, որից յետոյ թագնվեց, սակայն ոստիկանութիւնը նրան ձերբակալեց։

— Յունիսի 30-ին, առ. ժամը 4-ին կախաղան հանվեցին գիւղացիներ Միխայիլ Բուրնաձէն, Լևան Խխտաշվիլին և Եակով Կիրվալիձէն, որոնք զինուորա-նահանգական ատեանի կողմից կախաղանի դատապարտվեցին յունիսի 16-ին, գիւղական պահակներ Նավրուզ Կարախանօվին և Սօլօմոն Փէյքրիշվիլիին սպանելու համար։

— Ստացանք մի տեկնօլից 2 րուբլի՝ յանձնելու «Մշակի» № 139-ի Ներքին լուրերի բաժնում յիշատակված աղքատ կնոջ՝ Եկատերինօդար գնալու ճանապարհածախքի հաշւին։

ՕՐՎԱՅ ՆՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

— Բալտիական նաւատորմում կայացած միապետների տեսակցութիւնը շարունակում է նիւթ ծառայել եւրոպական բոլոր պետութիւնների մամուլի օրգանների համար։ Գերմանական «Vos. Zeit.»-ը և «Berl. Tageblat»-ը այդ տեսակցութիւնից յետոյ եւրոպական խաղաղութիւնը գտնում են միանգամայն ապահովված։ «Daily Chr.»-ը ուրախ է, որ Ռուսաստանը վճռել է իր որոշ դիրքը ունենալ ծովի վրա. այդպիսով Գերմանիան այլ ևս չի ուժեղացնի հետզհետէ իր ռազմի նաւատորմը ի վնաս Անգլիայի։

— Վիլհէլմ կայսրը Բալտիական նաւատորմում տեղի ունեցած տեսակցութեան ժամանակ անձամբ երկար խորհուրդներ տուեց ռուսաց ծովային մինիստր Գրիգորովիչին՝ թէ ինչ տիպի ռազմանաւեր կարելի է կառուցանել այժմ Ռուսաստանի համար։ Աշխատանքները յանձնվելու են գերմանական ֆիրմաներին։

— Ալբանական ապստամբութիւնը չը լաված ծաւալ է ստանում։ Ապստամբութիւնը անշիջելի հրդեհի նման տարածվում է։ Միտրովիցայի մօտ տեղի ունեցած կատաղի կռւում ալբանները կորցրին մօտ 300 մարդ. իսկ վիրաւորների թիւը շատ մեծ է։ Թիւրքերի կորուստները կրկնապատիկ են։

— Ալբան ապստամբութեան մէջ աչքի ընկնող դեր են խաղում նաև կանայք, որոնք կռւում են իրանց ամուսինների հետ համահաւասար կերպով։ Գիւղերը այժմ դատարկվել են. զէնք կրողները բարձրանում են լեռները։ Այս ապստամբութեան նման երբեք չէ եղել սկիզբներում։ Շատ տեղերում թիւրքաց ամբողջ զօրամասեր ընկնում են ալբանների սարքած ծուղակների մէջ և ջարդվում։

— Դժգոհ թիւրք օֆիցերութիւնը որոշել է ընդհանուր ապստամբութիւն բռնկեցնել յուլիսի 10-ին, սահմանադրութեան տարեդարձի օրը։ Կառավարութիւնը ամրացնում է Կ. Պոլիսը չորս կողմից. իսկ ներսում հաւատարիմ գնդերին հրամայված է չը խնայել ապստամբներին։ Գլուխ է բարձրացնում մայրաքաղաքում բէակցիոն շարժումը։ Ներկայումս ոչ մի հաստատ իշխանութիւն Կ. Պոլսում չը կայ։

Չիֆու.—Չը նայած որ հիւպատոսները դիմեցին իշխանութիւններին պահանջելով վերջ դնել անկարգութիւններին եւրոպական թաղամասում, ատրճանակներով ու մկրատներով զինված զինուորները փողոցներում և եւրոպացիների տներում կտրտում են բռնութեամբ չինացիների ծամերը։ Կրպակները և շուկաները փակ են։ («Հ. Գ»)

Պէկին.—Հաղորդում են, որ Եռնան նահանգի Լօեան վիճակում լուրջ անկարգութիւններ են։ Ապստամբութիւնը ճնշելու համար ուղարկված են զօրքեր։ («Հ. Գ.»)

— Վլադիկավկազի շրջանի լեռները այժմ ձիւնապատ են։ Բոլոր մրգերը այդ կողմերում փչացան։

— Կովկասեան ուսումնարանական շրջանի հոգաբարձուի՝ ժող. լուս. մինիստրութեանը ներկայացրած հաշւից երևում է, որ 1911 թ. ընթացքում Կովկասում փակվել են 19 տարրական կրթական հաստատութիւններ և 10 մասնաւոր դպրոցներ։

— Ձեռնարկված է Եւլախ-Շուշի երկաթուղու կառուցման նախնական աշխատանքներին։

— Չինական անկարգութիւնները շարունակվում են ուժեղ թափով։ Ապստամբների դէմ ուղարկվող զօրքերը միանում են կողոպտիչներին։ Շատ տեղերում շարժումը ուղղված է բացառապէս եւրոպացիների դէմ։ Դրութիւնը կարող է եւրոպական միջամտութիւն առաջ բերել։

— Տօկիօյից Պետերբուրգ ճանապարհվեց պրինց Կացուրան Ռուսաստանի հետ սերտ յարաբերութիւններ ստեղծելու միտումով։ Մի կողմից էլ տեղեկացնում են թէ պրինցն առաջարկելու է Ռուսաստանին բաժանել Մանջուրիան երկու պետութիւնների միջև։

ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՊԵՏԵՐ. ՀԵՌԱԳՐԱԿԱՆ ԳՈՐԾ.

29 յունիսի

Կ. ՊՈԼԻՍ։ Երզրումում ձիւն է եկել։

ՄԱԴՐԻԴ։ Ֆրանս-սպանական տեխնիկական մասնաժողովը սկզբունքային համաձայնութեան եկաւ Տանժէր-Ֆէց երկաթուղի կառուցանելու հարցի առիթով։

ԽԱՑԼԱՐ։ Խուլունբաիրի շրջանի գլխաւոր կառավարիչ Շէնմգուրը մեկնեց Ուրգա խուտուխտային շնորհակալութիւն յայտնելու Խուլունբաիրը անկախ Խալխին միացնելու համար։

ԲԵԼԳՐԱԴ։ Պետր թագաւորի անուանակոչութեան առիթով տաճարում կատարվեց հանդիսաւոր մաղթանք մինիստրների և դիպլոմատիական մարմնի ուղեկցութեամբ։

ՊԱՐԻԶ։ Եկաւ Թունիսի բէյը։

ԳԱԼԻՖԱԿՍ։ (Նոր-Զէլանդիա)։ Հրդեհը ոչնչացրեց երկաթուղային Գալիֆակս-Կանդօ գիծը։ Այրվեցին կայարանը, 20 վագօն, 2 հիւրանոց ու շատ տներ։

ՄՈՍԿՎԱ։ Եկաւ Հեռաւոր Արեւելքից պրուսական պրինց Վալդէմարը։

Խմբագիր՝ ԱԼԵՔՍԱՆԴՐ ՔԱԼԱՆԹԱՐ

Հրատարակիչներ՝ Ա. ՔԱԼԱՆԹԱՐ

Ց. ՏԷՐ-ՄԱՐԿՈՍԵԱՆ

Հ. ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ОДОЛЬ

Безспорно лучшее полосканіе

(М. 223994/224002)

ՀՕՆՈՐՐԷԻ (ՏՐԻՊՊԷՐ) ԴԷՄ

ՆՈՐ-ՄԻՋՈՑ

„SALO—ՊԻՉԻԼԻՆ“

ներգործում է արագ և արմատականապէս, և բժիշկների վկայութեամբ համարվում է իբրև հաստատուն միջոց։ Գործադրելու ձեռնարկը կցված է արկղիկին։ Իսկականը մետաղեայ արկղներում, հատը՝ 1 ր. և 1 ր. 80 կ.։

Միաժամանակ լաւ է ներգործում թէ սուր և թէ յարատեւ բնոյթ ունեցող դէպքերում և կարճ ժամանակի ընթացքում վերացնում է ամենայամառ բորբոքը։

ՊԱՀԵՍՏԸ՝ Петербургъ, Разъѣзжая ул., № 7, аптека Б. Конгейма.

Ուղարկվում է վերադիր վճարով։ Ճանապարհածախքը պօստային սակագնով։

Գտնվում է Կովկասեան Ընկերութեան Դեղային Ապրանքների վաճառանոցում։

(Կ.) (П. 23620) 52—25

ԲԺՇԿԱԿԱՆ ՖԷԼԴՇԷՐ

Ա. Գ. ԵՍԱՅԵԱՆ

Семеновская ул., № 9. Ժամը 3—4-ը։

Ա. ԵՍԱՅԵԱՆԻ

ԳԱՂՏՆԻ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐԻ

ԲԺՇԿԱՐԱՆ

բազմաթիւ խորհուրդներով, բէցեպտներով և նկարներով. գինը 50 կոպ. ճանապարհածախսը 15 կ. մարկաներով։ Բժշկարանը պահանջողներին ՁՐԻ, իբրև պրեմիա, միաժամանակ կուղարկվի նոր լոյս տեսած ծիծաղաշարժ վօդեվիլ՝ «ԴՆԻԿԱՐՄԱՏԻ ՇԱԼՎԱՐԸ» (առանձին՝ գինն է 20 կոպ.):

Դիմել՝ Тифлисъ, Семеновская ул. № 9. Артемію Есаянцу.

(Ե.Հ.Կ.) 287. 50—26

ՀՐԱՒԷՐ

Քամոյեան ս. Գէորգ եկեղեցու հոգաբարձութիւնը հրաւիրում է պ. պ. ծխականներին տարեկան ընդհանուր ժողովի շարունակութեանը, որը նշանակված է վաղը, կիրակի, յուլիսի 1-ին, առաւօտեան ժամը 11-ին։

Ծ ա ն օ թ.—Եթէ այս անգամ ևս ժողովը չը կայանայ (որի մասին առանձին հրաւիրաթղթեր արդէն ուղարկված են), Հոգաբարձութիւնս համաձայն ծխական կանոնադրութեան յօդ. 25 ի ստիպված կը լինի դիմել հոգևոր իշխանութեանը ի տնօրէնութիւն։

476. 2—2

Ներսիսեան Հայոց Հոգ. Դպրոցի Հոգաբարձութիւնը

սրանով յայտարարում է, որ առաջիկայ 1912—13 ուսումնական տարվայ համար դպրոցում կան ազատ դասեր. 1) Թւաբանութեան, հանրահաշւի և եռանկիւնաչափութեան 12 դաս և 2) Նկարչութեան 18 դաս։ Դասագինն է առաջին 12 դասի համար 70-ական ր., իսկ միացած դասերի համար 60-ական ր.։ Մաթեմատիկայի գրաւորների համար տրվում է առանձին վարձատրութիւն։ Ցանկացողները պէտք է ունենան մասնագիտական ցենզ։ Խնդիրները ընդունվում են դպրոցի Հոգաբարձութեան անունով մինչև յուլիսի 15-ը։

(1, 12) 455. 3—2

„ԳԻՐ“ ԳՐԱՎԱՃԱՌԱՆՈՑՈՒՄ ՍՏԱՑՎԱԾ ԵՆ.

Աճառեան Հր. «Պատմութիւն հայ նոր գրականութեան», պրակ I—40 կ., պրակ II—30 կ. և պրակ III	—30 կ.
Աճառեան Հր. «Հայ բարբառագիտութիւն»	1 ր. 25 կ.
«Բհագավադգիտա կամ երանելու երգը», հնդկ. Թարգմ. Աճառեան	10 կ.
Խանզադ և Վարդանեան. «Հին աշխարհի պատմութիւն», 170 նկար.	1 ր. 25 կ.
Գրիգորեան և Զառաֆեան. «Դասագիրք ընդհ. պատմութեան», մասն I, բազմաթիւ նկարներով և 2 քարտէզով	75 կ.
Ցարութիւնեան Մ. «Բացատրական բառգիրք», պրակ I	40 կ.
Լէօ. «Հայ գրքի տօնը» (հայկական տպագրութեան 400-ամեայ պատմութիւնը)	25 կ.
Նար-Դոս. «Մահը», վէպ	1 ր. 20 կ.
Մուրացան. Գէորգ Մարզպետունի», պատմական վէպ	1 ր. 20 կ.
Աւգալբէգեան. «Հողի վիշտը Մուրացանի երկերի մէջ»	20 կ.
Մայէր պրօֆ. «Պատմութ. տեսական և մեթօդաբանական խնդիրները, պատմափիլիսոփայական ուսումնասիրութիւն», Թարգ. Գ. Գաբրիէլեան	25 կ.
Տէրտէրեան Ա. «Յովհ. Թումանեան—հայրենի եզերքի քնարերգուն»	30 կ.
Բաբայեան Ա. բժ. «Եկեղեցական առողջաբանութիւն», մասն ա. 50 կ., մ. բ. 40 կ., երկու գիրքը միասին	60 կ.
Վահունի. «Պատրանք», վէպ	1 ր.
Վահունի. «Մատնիչ» պատմուածք	40 կ.
Թերզեան Ց. «Կիլիկիայի աղէտը», պատկերազարդ	50 կ.
«Ազգագրական Հանդէս», № 14	1 ր. 50 կ.
Թորոսեան Ս. «Հին տանը», վէպ	25 կ.
Դանիէլեան Ց. «Ժանտախտ»	20 կ.
Պալաքեան Գ. վ. «Նկարագիր Անիի աւերակներուն», պատկերազարդ	1 ր.
Ուայլդ. «Պատանի Թագաւորը», պատկերազարդ, Թարգ. Կ. Միքիանեան	25 կ.
Լուկաշևիչ. «Ազքատ դպրոցականը», Թարգմ. օր Մ. Ս.	10 կ.
Թիէր. «Պատմութիւն ֆրանսական յեղափոխութեան» պատկերազարդ, Թարգ. Լ. Լարենց, 3 հատոր	3 ր.
Իսահակեան Աւ. «Աղա Նազար», հէքիաթ	15 կ.
Գեղամ վարդապետ. «Նոր կչիռ, նոր արժէքներ»	35 կ.

Դիմել՝ Тифлисъ, Книжному магазину „ГИРЪ“. 479. 1—1

Ուսուցչական Միութեան Կենտրոն. Վարչութիւնը

ՎԵՐՍԿՍԵԼ Է

Միութեան անդամ անպաշտօն ուսուցիչների համար պաշտօններ գտնելու գործը։ Ուսուցիչ կարիք ունեցող ՀՈԳԱԲԱՐՁՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ, ինչպէս և պաշտօն ցանկացող ուսուցիչները պէտք է դիմեն վարչութեանս՝ կցելով 1 րուբլի դիւանական ծախսերի համար։ Գրութիւնները և դրամները ուղարկել հետևեալ հասցէով. Тифлисъ, Книжный магазинъ „ГИРЪ“, С. Аветяну, յանձնել վարչութեանս։ Գրասենեակը (Бебутовская, 23) բաց է առ. 10—2, իսկ վարչութեան անդամներին կարելի է տեսնել առ. 11—12 ժամը։

(Հ. Կ.) 480. 3—1

ԹԻՖԼԻՍԻ ՄԷՇՉԱՆՆԵՐԻ ՈՒՊՐԱՎԱՆ

սրանով յայտնում է ի տեղեկութիւն ամենքի, որ յունիսի 30-ից Ուպրավան ՓՈԽԱԴՐՎԵԼ Է Վելիկօկնեաժեսկայա փողոց № 17. 483. 1—1

ԵԱԼՏԱՅԻ հայոց եկեղեցական-ծխական միդասեան երկսեռ ուսումնարանի համար պահանջվում է

ՄԻ ՑԵՆԶԱՒՈՐ ԱԻԱԳ-ՈՒՍՈՒՑԻՉ

Գէորգեան ճեմարանաւարտ, կամ փորձառու թեմականաւարտ և կամ պետական սեմինարաւարտ, որ աւանդելու է կրօն, հայոց լեզու, երգեցողութիւն, կազմելու է եկեղեցու համար երգեցիկ խումբ։ Ռոճիկն է 720 րուբլի և այլ ոչինչ։

ՄԻ ՑԵՆԶԱՒՈՐ ՓՈՐՁԱՌՈՒ ՈՒՍՈՒՑՉՈՒՀԻ

պետական միջնակարգ գիմնազիաւարտ, դպրոցաւարտ, որ աւանդելու է ռուսաց լեզու, թւաբանութիւն, ձեռագործ և այլ առարկաներ։ Ռոճիկը հէնց միայն 500 ր.։ Սրանց համար պահանջվում է բացի ուսումնաւարտման վկայականներից դիրեկցիայի ներկայացնելու համար նաև քաղաքական իշխանութիւնից անձի բարեյուսութեան վկայական։

Դիմել՝ Ялта. Почт. ящ. № 149. Предсѣдателю попечительства арманскаго училища М. И. Асатуріану.

Նախագահ հոգաբարձութեան՝ Մ. Ասատուրեան

(օ. մ.) 474. 2—2

Типографія канцеляріи Намѣстника Его Императорскаго Величества на Кавказѣ Лорисъ-Меликовская улица, домъ казенный.